

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

Wikipedia kertoi, että...
Mediakasvatusopas nuorisotilaohjaajille

Sara Lappalainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210op)

9/2014

Sisältö

1. JOHDANTO	5
2. OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TAVOITTEET	6
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	8
2.2 Tilaaajaorganisaationa Laukaan vapaa-aikatoimi	8
2.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja menetelmät	10
3. MEDIAKASVATUS	12
3.1 Mitä on media?	16
3.1.1 Internet ja sosiaalinen media	19
3.1.2 Televisio	21
3.1.3 Pelaaminen	22
3.1.4 Matkapuhelin	24
3.2 Mediakriittisyys ja –lukutaito	25
3.3 Median haasteet ja uhat	26
3.3.1 Nettikiusaaminen	27
3.3.2 Somekiusaaminen	28
4. MEDIAKASVATUS NUORISOTYÖSSÄ	32
4.1 Nuoret median käyttäjinä	34
4.2 Mediakasvatus nuorisotiloilla	35
5. MEDIAKASVATUSOPAS NUORISOTILAOHJAAJILLE	35
5.1 Oppaan käyttö	36
5.2 Oppaan aktiviteetit	37
5.2.1 Aktiviteettien valinnat	38
5.2.2 Oppaan aktiviteettien kasvatukselliset tavoitteet	39
5.3 Oppaan rakenne ja tyyli	39
5.4 Oppaan visuaalisuus ja grafiikka	40
6. ARVIOINTI	40
6.1 Oma arviointi	40
6.2 Tilaaajan arviointi	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	49

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sara Lappalainen	Sivumäärä 48 ja 25 liitesivua
Työn nimi Wikipedia kertoi, että... Mediakasvatusopas nuorisotilaohjaajille	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Laukaan vapaa-aikatoimi, Jenni Pekonen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tein opinnäytetyöni Laukaan vapaa-aikatoimelle, joka oli minulle entuudestaan tuttu organisaatio työharjoitteluiden kautta.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa mediakasvatuksen opas nuorisotilatoimintaa varten, sillä olen havainnut mediakasvatuksen olevan kohtuullisen heikkoa nuorisotilaympäristössä. Mediakasvatus painotetaan pääsääntöisesti päiväkoteihin ja peruskouluihin, joten halusin luoda jotain melko uutta ja erilaista tuomalla mediakasvatusta nuorisotyöhön ja erityisesti nuorisotiloille.</p> <p>Opas itsessään on tarkoitettu nuorisotilaohjaajien käyttöön. Oppaan tarkoitus on olla selkeä ja helppo kokonaisuus, josta voidaan valita sopiva aktiviteetti vaivattomasti ja nopeasti aina tilanteen tullen. Aktiviteetit on rakennettu nuorille mahdollisimman miellyttäväksi, jotta nuorten vapaa-aika ei kuluisi ”pakotettuun toimintaan” vaan mediakasvatus saataisi ikään kuin ohimennen miellyttävänä toimintana nuorisotiloille. Media näkyy osana nuorisotilatoimintaa päivittäin eri muodoissaan ja mediakasvatuksen liittäminen aktiivisemmin tähän toimintaan on erittäin tärkeää.</p> <p>Opinnäytetyössäni olen rajannut mediaa, sillä media itsessään on erittäin laaja käsite. Rajaamisen olen tehnyt sen mukaan, mitä medioita olen havainnut nuorten käyttävän nuorisotiloilla eniten. Median kohteina opinnäytetyössäni ovatkin televisio, tietokone, matkapuhelin ja lehdet. Tämän lisäksi olen rajannut vielä nuorille ajankohtaisia aiheita liittyen mediaan. Näitä ovat pelaaminen, netissä ja erityisesti sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen, mediakriittisyys ja medialukutaito sekä ikärajat.</p> <p>Oppaasta on tulostettu erillinen vihkoversio Laukaan vapaa-aikatoimen Pikselissä. Tämän opinnäytetyön liitteenä on oppaan aktiviteetit ilman visuaalista ilmettään. Opas löytyy pdf –muodossa osoitteesta https://drive.google.com/file/d/0B9tyMDk--AkOT1pPWGFIZURORkk/edit?usp=sharing</p>	
Asiasanat Nuorisotyö, opas, nuorisotila, nuoriso-ohjaaja, nuorisotilaohjaaja, media, mediakasvatus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Sara Lappalainen	Number of Pages 48 and 25 appendices
Title Wikipedia told that... Media education guide to youth leaders in youth centers	
Supervisor(s) Kimmo Lind	
Subscriber and/or Mentor Laukaan vapaa-aikatoimi, Jenni Pekonen	
<p>Abstract</p> <p>I did my thesis to Laukaa's leisure activities. That was already familiar place for me because I have done few exercises there.</p> <p>The aim of this thesis was to make an easy and simple media education guide for youth leaders in community centers because I have noticed that media education is quite weak in community centers. Media education is mostly planned to day care centers and comprehensive schools so that's why I wanted to bring something new and different to youth work and especially in youth centers.</p> <p>Guide is made for youth leaders. Guides purpose is to be clear and easy ensemble where youth leader can watch some activities quickly and easily. Activities have made as pleasure as possible to youths so their free time would not go for "have to do" –activities. That's how youth leaders can bring media education kind passing to youth centers. Media is part of every day in youth centers in different ways so it's important to include media education in it somehow.</p> <p>In this thesis I have limit media because media in itself is so large concept. I have done limitation according what medias teen agers are using most in youth centers. Media objects in this thesis are TV, computer, mobile phone and magazines. I have also brought up some current themes in media. These themes are playing, bullying in Internet and especially in social media, media critical and reading skills and age limits.</p> <p>Guide is printed in Laukaa's leisure activities Pikseli. In this thesis is attached all the guides activities without its visual appearance. You can found whole guide in pdf format at https://drive.google.com/file/d/0B9tyMDk--AkOT1pPWGFIZURORkk/edit?usp=sharing</p>	
Keywords Youth work, guide, youth center, youth leader, media, media education	

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on mediakasvatus ja tarkemmin sen kehittäminen erityisesti nuorisotiloilla. Lisäksi tavoitteena on tuoda mediakasvatusta nuorisotilaympäristöön. Pysin tarkastelemaan opinnäytetyössäni havaintojeni pohjalta nuorten eniten käyttämiä median välineitä ja erityisesti sellaisia, jotka liittyvät oleellisesti nuorten nuorisotilakäymiseen. Uskoakseni valtaosalla nuorisotiloista on jo televisio, tietokoneita sekä pelikonsoleita unohtamatta nuorison taskussa kulkeutuvia älypuhelimia. Älypuhelimetkin lisääntyvät yhä nuorempien keskuudessa ja näillä laitteilla on mahdollisuus päästä esimerkiksi Internetiin.

Opinnäytetyö tulee olemaan toiminnallinen, jonka pääpainona on tuottaa nuorisotilojen ohjaajille suunnattu opas mediakasvatukseen. Näin ollen mediakasvatusta saadaan eräänlaisena korjaavana muotona ohimennen myös nuorisotiloille, jossa media on monissa muodoissaan hyvinkin oleellinen osa. Nuorisotilat ovat iso osa monen nuoren päivää ja näin ollen opas perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen ja aktiviteetteihin, jotka ovat nuorille mieluisia ja ajankohtaisia tehdä.

Ajatus opinnäytetyöhön syntyi jo ensimmäisen mediakasvatus teemaan liittyvän työharjoittelun jälkeen vuonna 2013. Tein harjoittelun Laukaan vapaa-aikatoimelle, jonne myös tämän opinnäytetyön teen. Tästä harjoittelusta sai alkunsa myös opinnäytetyön nimi, sillä harjoittelun aikana havaitsin nuorten tietävän Wikipedian ja osaavan hyödyntää sen tarjoamia sisältöjä. He eivät kuitenkaan tajunneet suhtautua sisältöön kriittisesti vaan uskoivat lukemaansa. Yllätyksenä heille tulikin se, että Wikipediaan voi kirjoittaa kuka vain. Näin syntyi opinnäytetyön nimi ”Wikipedia kertoi, että...”, joka kuvastaa joidenkin nuorten tietämättömyyttä median oikeanlaista suhtautumista kohtaan.

Mediakasvatus on tänä päivänä tärkeässä roolissa ja sitä tulisikin korostaa kasvatustyössä. Valitettavasti olen saattanut havaita omien työharjoitteluiden aikana sen, että media on useamman askeleen mediakasvatusta edellä. Nykyään on jo herätty esimerkiksi perusopetuksessa mediaan ja sen sisältämiin hyötyihin, mutta mediakasvatus tulee jälkijunassa. Ulvilassa esikoululaisille on hankittu iPadit tukemaan oppimista ja tämän oheen on liitetty myös mediakasvatus.

Ulvilassa sijaitseva Päiväkoti Tuulenpesä onkin mukana MobiiliUlvila – hankkeessa. (Tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön Blogi, 2014.) Tällaiset hankkeet ja toimet lisäävät mediakasvatusta ja ennaltaehkäisevät median väärinkäyttöä sekä mahdollisia mediatraumoja vanhemmalla iällä. Oma suhtautuminen mediaan ja sen tuottamiin sisältöihin saa terveen pohjan jo lapsuudesta asti, sillä oikein käytettynä media avaa ovet moniin mahdollisuuksiin.

Mediakasvatuksen perässä pysymättömyyden vuoksi painotan opinnäytetyöni eräänlaisiin korjaaviin toimiin, sillä uskoakseni harva yli 13-vuotias nuorisotiläkävijä on enää tiedostamaton mediaa kohtaan. Tästä ajatuksesta syntyi idea oppaasta, joka on suunnattu nuorisotilaohjaajille. Opas sisältää erilaisia aktiviteetteja joiden vaikeusaste ja pituus vaihtelevat. Oppaasta kerron edempänä tarkemmin.

2. OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TAVOITTEET

Opinnäytetyönäni on nuorisotiloille suunnattu mediakasvatuksen opas. Oppaan tavoitteena on saada nuoret osallisiksi mediakasvatukseen heidän vapaaajallaan liikaa siihen kuitenkaan painostamatta. Sen tarkoitus on helpottaa nuorisotilojen ohjaajia tuomaan mediakasvatusta nuorisotiloille ja antaa ikään kuin valmiin paketin, joka on vain vailla toteutusta.

Opinnäytetyön tilaajana on Laukaan vapaa-aikatoimi, josta kerron tuonnempana hieman enemmän. Organisaatio on minulle tuttu entuudestaan työharjoitteluiden kautta, joten opinnäytetyön toteuttaminen ei vaadi sen suurempia ennakkotutustumisia tilaajaan.

Olen tarjonnut itse opinnäytetyötä Laukaan vapaa-aikatoimelle. Idea opinnäytetyöstä syntyi pääasiassa omien havaintojeni pohjalta, mutta luonnollisesti myös Laukaan vapaa-aikatoimi on ollut luomassa ja kehittämässä tätä työtä heidän tarpeitaan vastaavaksi kokonaisuudeksi.

Opinnäytetyöstä muodostetaan painettu vihkoversio teoreettisen viitekehyksen lisäksi.

Opinnäytetyön uskon olevan tärkeä ja ajankohtainen nykypäivänä. Media lisääntyy nuorten keskuudessa jatkuvasti, mutta mediakasvatus ja -opetus ei pysy median kehityksen perässä. On siis lähdettävä toteuttamaan nuorista lähtöisin olevia aktiviteetteja, jotta mediakasvatusta saadaan toteutettua. Nuoret osaavat jo käyttää mediaa, mutta se, kuinka he sitä käyttävät niin sanotusti oikeaoppisesti, saattaa olla heille vierasta. Toisin sanoen hakevatko he esimerkiksi Internetistä tietoa lähdekriittisesti tai osaavatko he suhtautua elokuvasisältöihin oikealla tavalla ja huomioida niiden fiktiivisyyden? Osaavatko he noudattaa ikärajoja tai kyseenalaistaa uutissisältöjen dramatisointia? Muun muassa näitä ajatuksia pyrin saamaan nuoret pohtimaan luomani mediakasvatusoppaan avulla.

Mediakasvatuksella pyritään usein ennaltaehkäisemään mediasta syntyviä konflikteja ja ongelmia, mutta myös jo mediaa käyttävät on syytä huomioida. Olen painottanut opintojani mediakasvatukseen ja toteuttanut harjoitteluita Laukaan vapaa-aikatoimella. Näiden aikana olen saattanut havaita esimerkiksi sen, että nuoret eivät ymmärrä Wikipedian olevan epäluotettava tietolähde. He tietävät mikä on Facebook, mutta eivät käsitellä sosiaalinen media. Osalla nuorista tuntuu siis jääneen median käytön perussanasto tai -käsitteet ikään kuin ”välistä” ja näin ollen näitä käsitteitä, niiden käyttötarkoitusta tai sisältöä olisi äärimmäisen tärkeä tuoda nuorille kuuluvaksi ja näkyväksi.

Nuorisotila on monelle nuorelle ”hengailupaikkana” eli ajanviettopaikkana tärkeä ja vapaa-ajalla kuvioihin kuuluvat oleellisesti tietokoneet, pelaaminen, televisio sekä matkapuhelin. Tästä syystä myös nuorisotiloille olisi tärkeä tuoda mediakasvatusta vaikka edes ohimennen muun aktiviteetin ohessa. Opasta tehdessä olettaisi, etteivät nuoret välttämättä jaksaisi esimerkiksi koulun jälkeen keskittyä aktiivisesti vaan haluaisivat sen sijaan viettää vapaata aikaa ystävien kanssa ja näin ollen oppaasta pyrittiin tekemään mahdollisimman ”nuorilähtöinen” ja miellyttävä sekä helppo kokonaisuus kaikille osapuolille, niin ohjaajille kuin nuorillekin.

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

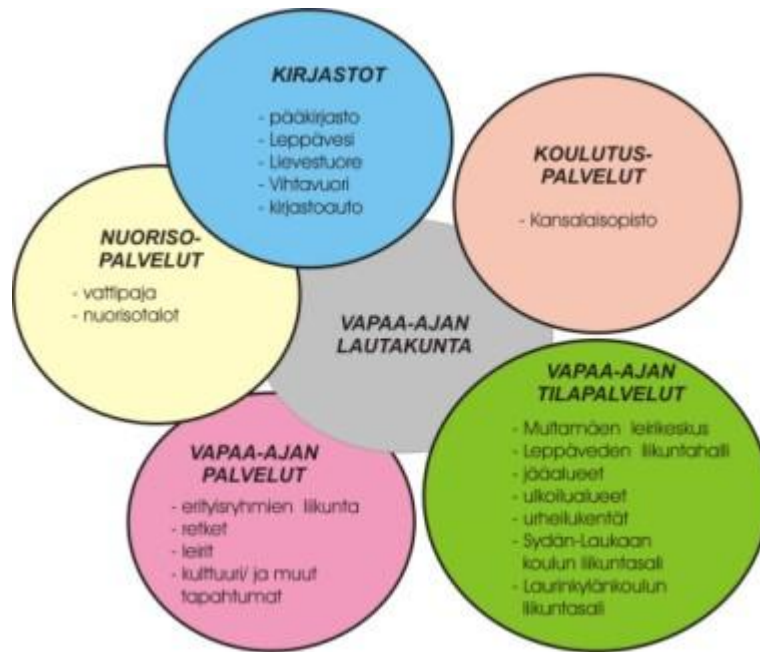
Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja tuotoksena on opas, josta tehdään painettu versio Laukaan vapaa-aikatoimen omassa Pikseli –painattamossa. Oppaita painatetaan 12 Laukaan vapaa-aikatoimen käyttöön muun muassa joka taajaan nuorisotiloille, lapsityölle sekä kerhotoiminnalle.

Toiminnallinen opinnäytetyö toimii vaihtoehtona ammattikorkeakoulujen tutkimukselliselle opinnäytetyölle ja antaa näin ollen mahdollisuuden toteuttaa esimerkiksi tapahtuman, oppaan tai muun konkreettisen asian. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi opastus, opas, tapahtuma, ohjeistus tai esimerkiksi turvallisuussuunnitelma. Toteutustapana voi olla esimerkiksi CD-levy, kansio, vihko tai portfolio. Toiminnallisen opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja sieltä saatu aihe tukeekin vahvasti myös ammatillista kasvua. (Vilka & Airaksinen 2003, 7, 9.)

Kuten Hanna Vilka ja Tiina Airaksinen (2003,7) kertovat kirjassaan, on kokemuksen ja toiminnan kautta syntynyt tietäminen meille erityisen tärkeää ja juuri tästä syystä sain ajatuksen lähteä toteuttamaan jotain konkreettista hyötyä antavaa mediakasvatuksen saralla. Edellä mainitut kertovat myös ettemme usein tietoisesti tutki tai etsi mitään, mutta se mikä meille synnyttää esimerkiksi uusia ajatuksia tai näkökulmia, lisää haluamme muuttaa maailmaa. Tällainen mielikuva minulle muodostui havaitessani nuorten tietämättömyyttä mediasta tai sen turvallisesta, hyödyllisestä ja asianmukaisesta käytöstä.

2.2 Tilaajaorganisaationa Laukaan vapaa-aikatoimi

Tilaajaorganisaationa opinnäytetyölleni toimii Laukaan vapaa-aikatoimi, tutumalta nimeltään Vatti. Vatti nimen alle kuuluvat vapaa-aikatoimelle kuuluvat yksiköt, joita ovat kirjasto-, koulutus-, vapaa-ajantila- ja nuorisopalvelut, vapaa-ajan palvelut ja vapaa-ajanlautakunta.

Kuvio 1: Laukaan vapaa-aikatoimi, 2014

Tarkennettuna tilaajana toimivat kuitenkin Laukaan kunnan nuorisopalvelut ja opas suunnataankin Laukaan nuorisotiloille. Laukaassa on tällä hetkellä neljä nuorisotilaa; Laukaan kirkonkylällä, Lievestuoreella, Vihtavuorella sekä Leppävedellä. Näistä jokaisella on ollut oma ohjaajansa, joka on vastuussa nuorisotilojen toiminnasta. (Laukaan vapaa-aikatoimi 2014a.) Tällä hetkellä Laukaan vapaa-aikatoimella työskentelee kolme ohjaajaa, joista yksi huolehtii kahden alueen nuorisotilatoiminnasta.

Vatti tarjoaa monipuoliset puitteet nuorille erilaiseen tekemiseen ja puuhastelemiseen. Kesäajalla nuorisotilat eivät ole auki, mutta muutoin ne palvelevat nuoria kävijöitä ympärivuotisesti. Nuorisotilatoiminnan lisäksi Vatti tarjoaa muun muassa nuorille suunnattuja tapahtumia, retkiä, leirejä ja paljon muita aktiviteetteja. Esimerkiksi kesäkuussa 2014 Vatti tarjoaa nuorille suunnatun Duunileirin, jossa nuoret pääsevät tekemään kesätöitä saaden samalla nauttia Multamäen leirikeskuksen tarjoamista antimista. (Laukaan vapaa-aikatoimi 2014b.)

Laukaan vapaa-aikatoimen nuorisotilat sijaitsevat Kirkonkylällä, Leppävedellä, Vihtavuorella ja Lievestuoreella. Kirkonkylällä ja Lievestuoreella nuorisotilatoimi-

minnasta vastaa taajaman oma ohjaaja. Leppävedellä ja Vihtavuoressa sen sijaan toimii yksi ja sama ohjaaja, joka vastaa toiminnan sujuvuudesta ja laadusta. Tämän lisäksi jokaisella nuorisotilalla on vastaavan ohjaajan kanssa myös muita työntekijöitä, jotka työskentelevät nuorisotiloilla ohjaajina iltaisin ja aina tarvittaessa esimerkiksi erilaisten tapahtumien yhteydessä. Työ sopii erinomaisesti siis esimerkiksi opiskelijalle.

Laukaan taajamissa nuorisotilat sijaitsevat keskeisellä paikalla helposti nuorten tavoitettavissa. Kirkonkylän nuorisotila sijaitsee keskustan tuntumassa, Lievestuoreella koulun vieressä, Leppävedellä urheiluhallin ja Vihtavuoressa urheilukentän kupeessa. Nuorisotilat ovat tilavia ja tarjoavat nuorille mahdollisuuksia esimerkiksi tietokoneella oleiluun, pelaamiseen, television katsomiseen tai vain ”hengailuun” kavereiden kanssa.

Nuoret on myös huomioitu median ihmeellisessä maailmassa, sillä nuorille on suunnattu Vatin toimesta omat Nuorten Vatti –nettisivut, jotka tarjoavat arvokasta ja monipuolista tietoa nuorille Vatin toiminnasta. Sivustolla kerrotaan muun muassa nuorten osallisuudesta ja vaikuttamisesta sekä tiedotetaan ajankohtaisista asioista. Tämän lisäksi Vatti toimii aktiivisesti myös Facebookissa ja jokaisella nuorisotilallakin on omat Facebook -sivunsa. (Laukaan vapaa-aikatoimi 2014b.)

2.3 Opinnäytetyön tavoitteet ja menetelmät

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda selkeä mediakasvatusopas helpottamaan nuorisotilaohjaajien arkea. Oppaan tarkoituksena on olla monipuolinen ja selkeä, jotta nuorisotilaohjaaja voi helposti ja vaivattomasti valita mediakasvatukseen liittyvät aktiviteetit nuorisotilalle. Lisäksi tavoitteena on helpottaa mediakasvatuksen tuomista nuorisotiloille ilman, että se vaatii tekijältään sen suurempaa perehtymistä mediaan ja sen sisältöihin.

Toisena tavoitteena on saada mediakasvatusta myös nuorisotiloille, joissa media on oleellinen osa, mutta mediakasvatus itsessään vähäistä. Laukaan vapaa-aikatoimen nuorisotiloilla kontrolloidaan median käyttöä rajoittamalla esimerkiksi tietokoneilla olemista, mutta muutoin kasvatus itsessään jää hyvin vähäiseksi. Nuorisotilat ovat oleellinen osa monen nuoren elämää ja mediaa käytetään tässä ympäristössä kohtuullisen paljon. Usein nuoret katsovat yhdessä nettisivustoja tai televisiota, pelaavat pelejä tai nauravat videoille matkapuhelimestaan. Valitettava sanonta ”joukossa tyhmyys tiivistyy” pitää usein paikkansa ja jotkut nuoret ajautuvatkin helposti epäasialliseen tai vaaralliseen käytökseen, sillä heillä ei välttämättä ole tietoa tai riittävää ymmärrystä seurauksia kohtaan. Osa nuorista tuntuukin olevan yleisesti ottaen melko välinpitämätön median vaaroja kohtaan.

Menetelminä pyrin käyttämään aiempia havaintojani, joita on syntynyt aiempien työharjoitteluiden pohjalta. Tämän lisäksi hyödynnän Viestinnän ilmaisutaidot – työharjoittelun raporttia, johon olen koonnut havaintoja ja tuloksia liittyen tällöin tekemääni mediakasvatusrataan ja sen sisältöihin. Sisältöinä olivat muun muassa pelien ikäraajat, mediakäsitteet sekä nettikiusaaminen. Tämä raportti tarjoaa havaintoja muun muassa joidenkin nuorten tietämättömyydestä tiettyjä median käsitteitä kohtaan.

Edellä mainittujen menetelmien lisäksi hyödynnän Laukaan vapaa-aikatoimen vapaa-aikaohjaajien tuomia havaintoja sekä heidän käytännökokemuksensa kautta saatuja tapoja toteuttaa asioita. Luonnollisesti vuorovaikutus tilaajan kanssa on myös eräänlainen menetelmä, sillä tätä kautta havaitaan usein esimerkiksi sellaiset asiat, jotka eivät välttämättä kohtaa käytännön kanssa. Itse kirjoittajana ilman käytännön kokemusta tai kohderyhmän henkilökohtaisempaa tuntemista on hankala havaita pienempiä epäkohtia oppaan sisällössä.

Menetelmänä olisin tahtonut käyttää myös oppaan testaamista käytännössä, mutta se jäi valitettavasti tekemättä. Sitä suuremmalla syyllä Laukaan vapaa-aikatoimen ohjaajien rooli ja kokemusperä opasta tehdessä oli entistä suurempi ja tärkeämpi osa kokonaisuutta. Oppaan varsinainen testaus jääkin Laukaan

vapaa-aikatoimen vastuulle ja halutessaan he voivat jatkojalostaa oppaan sisältöjä erilaisten havaintojen pohjalta.

Tämän lisäksi olen hyödyntänyt olemassa olevaa kirjallisuutta opinnäytetyötä tehdessäni ja perustanut mielipiteitä, toimintamalleja sekä suunnittelemani aktiviteetteja erilaisten tutkimustulosten ja lähteiden pohjalta. Olen hyödyntänyt olemassa olevia materiaaleja ja niitä tutkimalla luonut selkeän ja yhtenäisen kokonaisuuden vastaamaan tämän opinnäytetyön tavoitteita sekä Laukaan vapaa-aikatoimen tarpeita huomioiden juuri kyseisen ikäryhmän.

3. MEDIAKASVATUS

Mediakasvatus on tänä päivänä monen kasvattajan suulla havaittava sana. Media kasvaa jatkuvasti ja tulee entistä enemmän nuorten käyttöön ja Kaarle Nordenstrengin (2002, 5) mukaan mediasta käsitteenä onkin tullut 2000-luvulla eräänlainen muoti-ilmiö. Olen saattanut havaita, että nykynuoret tietävät mikä on tietokone, Internet, televisio, kännykkä tai pelikonsoli. He eivät voi enää tänä päivänä välttyä median ja tietotekniikan käytöltä, sillä näitä välineitä hyödynnetään hyvin paljon jo perusopetuksessa. Mediakulttuuri onkin ennen kaikkea lasten ja nuorten kulttuuria ja sen kasvatuksellisista vaikutuksista on havaittu, että jokainen niistä kantaa vuorollaan kauhistelua sen vaikutuksesta nuorisoon. Sen ajatellaan jopa korvaavaan esimerkiksi perinteisiä yhteisöön tai omaan uskoon kuuluvia tuntemuksia kokemusmaailmasta. 1930-luvulla kauhisteltiin radion vaikutusta nuorisoon ja 1970-luvulla alettiin havaita median kasvatuksellista vaikutusta. Yleisesti ottaen mediakasvatuksen historiaa on varjostanut ajatus siitä, että lapsia ja nuoria tulisi suojella median vaaroilta. Tämän ajattelumaailman juuret ovatkin syvällä 1800-luvulla, jolloin syntyi kaupungistumisen myötä erilaisia massakulttuureita, jotka loivat epäileviä ja kriittisiä asenteita. (Merilampi 2014, 100; Kupiainen 2002, 70-73.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun (2013) mukaan mediakasvatus on ennen kaikkea käytännön toimintaa. Mediakasvatuksen tavoitteena on luoda aktiivinen median käyttäjä, joka ei ole vain kriittinen vaan sopeutuu myös vallitseviin

oloihin, joka mahdollistaa nuoren kriittisten havaintojen tekemisen ja medioiden oikeanlaisen käytön (Kotilainen & Rantala 2008, 134; Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 122).

Mediakasvatus on hankala määrittää käsitteenä eikä siihen löydy yksiselitteisesti selkeää määritelmää. Kysyttäessä sitä, mitä mediakasvatus on, voi vastasta lähteä hakemaan erottelemalla sanan media sanasta kasvatus. Tätä ajatusta puoltaa myös Ritva-Sini Merilampi (2014, 29, 86), sillä hänen mukaansa mediakasvatusta pohdittaessa vastaus löytyy erottelemalla yhdyssanan sanat. Kysytäänkin siis mitä on media (ks. Media) ja mitä on kasvatus. Näin saadaan vastaus siihen, mitä mediakasvatus on. Kasvatus on osa kulttuurista todellisuutta ja toisin sanoen myös mediakasvatus on osa sitä. Kulttuuri on eräänlainen prosessi, jonka avulla voidaan muokata, muuttaa ja kehittää todellisuutta. Anu Mustosen (2000, 179) mukaan mediakasvatus on tietoista yritystä vaikuttaa median käyttöön ja mediataitoihin ja saada käyttäjästä kriittinen ja aktiivinen. Puollan tätä määritelmää siinä suhteessa, että vaikuttaminen on tietoista, mutta onko meidän varta vasten luotava aktiivisia median käyttäjiä? Sen sijaan Merilammen määritelmä erottaa sanat media ja kasvatus toisistaan antaa syvemmän ja analyttisemmän pohjan käsitellä mediakasvatusta käsitteenä.

Käsitettä media avaan enemmän tuonnempana, mutta käsitteelle kasvatus ei ole omaa alaotsikkoaan, sillä se laaja-alaisemmin käsiteltynä ei varsinaisesti ole oleellinen, vaan kulkee mediakasvatuksen alla. Tässä opinnäytetyössä tärkeämpää on lukijalle ymmärtää mitä tarkoitan sanalla media ja mikä sen merkitys on. Se sana rakentaa pohjan tässä yhteydessä kasvatus –sanalle. Kasvatus tiivistettynä tarkoittaa kuitenkin sitä kaikkea toimintaa, jota vanhempi tai kasvattaja lapsen kanssa arkena tekee. Siihen kuuluvat erilaisten käytöstepojen opettelu ja yhtenä tavoitteena onkin tukea lasta selviämään elämästä itsenäisesti. Kasvatuksella tarkoitetaan myös erilaisten elämänarvojen, tapojen, oikean ja väärän sekä oikeuksien, vastuun ja velvollisuuksien opettelua. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014c.)

Mediakasvatus vaatii tekijältään moninaista osaamista, sillä tekijällä täytyy olla hallussaan sekä viestinnän, että kasvatuksen kentät unohtamatta kehityspsykologiaa tai pedagogista näkökulmaa, jotka edesauttavat mediakasvatuksen vaikutuksia (Merilampi 2014, 29). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun (2013) mukaan, on tärkeä yhdistää eri alan ammattilaisia, jotta mediakasvatuksesta saadaan mahdollisimman ammattitaitoista ja kattavaa. Verkostoituminen ja eri alojen ammattilaiset takaavat yhä paremman tavoittamisen ja osallistumismahdollisuudet. Viestinnän keskusliiton julkilausuman (2009) mukaan ammattitaitoinen mediakasvatus on lasten ja nuorten tasapainoista ja kestävästä mediasuhteesta edistävää (Merilampi 2014, 40).

Juha Herkman (2007, 10) kertoo kirjassaan, että mediakasvatuksen suuntauksia määritellä eri tavoin. Osa määritelmistä korostaa median teknistä roolia ja osa taas taiteellista ja viestinnällistä osuutta unohtamatta yhteiskunnallistavaa ja osallistavaa määritelmää. Kuitenkin Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu (2013, 19-) kertoo, ettei jatkuvassa alati muuttuvassa mediaympäristössä kannata panostaa laitekeskeiseen vaan sen sijaan sisällölliseen mediakasvatukseen. Tarkoituksena on siis tukea yksilön kasvua ja huomioida mediakasvatuksessa kaikki ikäryhmät. Lasta ja nuorta on pyrittävä tukemaan yksilöllisesti ja mediakasvatukseen tulee lähteä edellä mainittujen omista arjen kokemuksista. Ritva-Sini Merilampi (2014, 127-128) sanoo, ettei mediakasvatus ole välinepaineista eikä tekniikkakeskeistä, vaikka nämä asiat siinä korostuvatkin, joten hänen näkemyksensä poikkeaa Herkmanin teknisestä jaottelusta. Merilampi korostaakin mediakasvatuksen sisällöllistä roolia ja tukee omaa näkemystään siitä, että mediakasvatukseen täytyy olla nuorta tukevaa, ei tukahduttavaa toimintaa.

Itse näen mediakasvatuksen tavoitteelliseksi ja pääsääntöisesti ennaltaehkäiseväksi kasvatuksen alaksi. Kuten johdannossa mainitsin, painotan oman opinnytöni yli 13-vuotiaisiin nuoriin ja näin ollen opinnytöni tulee olemaan enemmänkin korjaava ennaltaehkäisevän sijaan. Korjaavalla tarkoitan eräänlaista ryhtiliikettä median käytön suhteen. Moni nuori osaa käyttää sitä, mutta oikeaoppisuus ja tietynlainen turvallisuus puuttuu. Jo mediaa käyttävää nuorta

on siis opastettava jatkossa käyttämään sitä turvallisesti ja oikein. Juha Herkman (2007, 10) kertoo kirjassaan, että mediakasvatuksen suhteen tulisi huomioida kunkin ikäryhmän yksilölliset kehitykset ja esimerkiksi päiväkotij- ja ala-asteikäisiä lapsia olisi syytä suojella median haitallisilta vaikutuksilta. Tätä suojelua olisi konkreettinen toiminta eli esimerkiksi rajoittamalla heidän pääsyään väkivallan ja pornografian piiriin, kontrolloimalla heidän median parissa käytettävää aikaansa ja kohteita sekä pitämällä huolta ikärajojen noudattamisesta.

Turtuminen eli niin sanottu poisherkestyminen saa lapsessa ja nuoressa aikaan sen, ettei reaktio esimerkiksi väkivaltaan sitä toistuvasti nähtyään ole niin voimakas. Drabman ja Thomas (1974) ja Griffiths ja Shuckford (1989) ovat osoittaneet sen, etteivät väkivaltakulttuurille toistuvasti altistuneet lapset ole niin empaattisia. Tämän lisäksi altistuneet lapset olivat selkeästi vähemmän halukkaita auttamaan esimerkiksi onnettomuuden uhriksi joutunutta henkilöä. Turtuminen on väistämätöntä, mutta kohtuullisella ja valikoivalla käytöllä voidaan sitä ehkäistä. (Mustonen 2002, 64-65.)

Herkmanin idea on ajatuksena hyvä siinä missä Mustosenkin, mutta itse korostaisin rajoittamisen sijaan oikeanlaista suhtautumista. Pornografia ja mediaväkivalta ovat valitettavasti arkipäivää enkä usko, että lapsi välttyy näiltä median huonoilta puolilta. Se, kuinka lapset ja nuoret niihin suhtautuvat, on kasvattajan käsissä. Syytä olisikin panostaa jo lapsuudessa ennaltaehkäisevään työhön ja opettaa lapsi suhtautumaan asioihin oikein. En sano, että lapselle täytyy tarjota väkivaltaviihdettä ja seksuaalissävytteisiä ohjelmia totuttamista varten, mutta median lisääntyessä keskuudessamme, on näiltä välttyminen entistä vaikeampaa. Kuten Martsola ja Mäkelä-Rönholm (2006, 43-44) kirjassaan sanovat, saattaa lapsi altistua pornografialle esimerkiksi jo omassa kulutusarjessaan; Barbie nuket ovat tätä nykyä teini-ikäisiä minihameisia Bratz –nukkeja. Tämän lisäksi lapsi saattaa altistua pornografiaan ruokakaupan lehtihyllyllä, videovuokraamoissa, Internetissä tai mainoksissa. Juurikin tästä syystä olisi tärkeä opettaa lapsi suhtautumaan pornografiaan oikealla tavalla ilman traumausten syntymistä.

Median luomia kauneusihanteita ja vartalonmalleja syytetään hyvin paljon syömishäiriöistä ja esimerkiksi Barbie –nukke on saanut osakseen kritisointia luonnottoman vartalonsa vuoksi. Muun muassa tästä syystä lapsia ja nuoria on osattava ohjata suhtautumaan median luomiin illuusioihin ja muoti-ilmiöihin oikein. Mitä tulee mediassa esiintyneeseen väkivaltaan, turtuu lapsi ja nuori siihen nopeasti. Mediaväkivalta ei kuitenkaan ole läpeensä paha asia, sillä usein samaistumalla pelissä uhrin tunteisiin se vähentää tutkimusten mukaan väkivaltaa reaali maailmassa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2014d.) Mediasta löytää väkivaltaa, seksismiä ja pornografiaa varmasti jokaisesta ohjelmasta tai mainoksesta jos sitä etsimällä etsii. Olen havainnut mediakasvatuksen olevan tiettyissä tapauksissa enemmänkin holhousta, joka ”suojelee” lasta mediatraumoilta kieltämällä tämän kokonaan, sillä jokainen ohjelma pitää sisällään jotain negatiivista. Tällaisen sijaan lasta ja nuorta olisi ohjattava oikeanlaiseen suhtautumiseen, jotta mediatraumoilta tai sen huonoilta vaikutuksilta vältyttäisi.

3.1 Mitä on media?

Termi media tulee latinankielisestä sanasta medium. Se tarkoittaa tapaa ilmaista sosiaalista yhteyttä, jonka avulla ilmaisu on tuotettu ja välitetty. Mediumin monikkomuotoa eli media-käsitettä on kuvattu pitkään kuvaamaan joukkoviestimiä. (Mustonen 2000, 8.)

Medialla tarkoitetaan yleisesti erilaisia yleisöjen kulutus- ja käyttömahdollisuuksia tarjoavia viestintävälineitä (Kotilainen & Rantala 2008, 6).

Sen sijaan Rauhalan ja Niinistön (2006, 8) mukaan medialla tarkoitetaan välineitä, joilla meidän on mahdollista lähettää ja vastaanottaa viestejä ja sisältöjä. Näitä sisältöjä voivat olla esimerkiksi suoraan henkilökohtaisesti itselle osoitetut tekstiviestit tai kuluttajiin vaikuttavat televisiomainokset. Joka tapauksessa näistä jokainen vaikuttaa käyttäjänsä jollain tavalla. Kuten Rauhala ja Niinistö (2006, 16) myös mainitsevat, muovaavat median sisältämät viestit arvojamme, asenteitamme sekä mielipiteitämme ja se esittääkin usein pelkistettyjä ja stereotyyppisiä arvoja ja asenteita.

Media on läsnä elämässämme jatkuvasti kuvina, ääninä, väreinä, liikkeinä, esineinä tai merkkeinä. Se on mahdollistanut monien asioiden tekemisen ja toimiikin näin ollen eräänlaisena leikkikenttänä. Median avulla voit urheilla, ostella, matkustaa tai hoitaa virallisia asioita ja se toimiikin tietyllä tapaa halujen, mielikuvien ja toiveiden tyydyttäjänä. (Kupiainen 2002, 70-72.) Tästä elävä esimerkki olkoon vaikka The Sims –pelit. The Sims -pelien avulla lapsen tai nuoren on helppo muodostaa sellainen henkilö, asuinyhteisö tai elämäntavat, jotka itselleen haluaisi. The Sims -peleissä on helppo valita minkä ikäinen olet, oletko tumma vai vaalea, blondi vai brunette, mies vai nainen tai kenties laiha tai lihava. Nuoren on siis helppo luoda itselleen unelmiensa elämä, jossa on mahdollisesti mies, vaimo, lapsia tai lemmikkejä, iso talo ja runsaasti autoja sekä ystäviä. Näin ajateltuna asia on hyvä ja peli kuulostaa mielenkiintoiselta, mutta onko riskinä nuoren jääminen liaksi pelin pauloihin? Tällaisen tilanteen mahdollisesti syntyessä on mediakasvatuksella tärkeä osa muistuttaa nuorta mediasta, sen tulkinnasta ja mahdollisesti jopa vaaroista. Se saattaa tuottaa pettymyksiä, mutta oikeassa suhteessa en usko mediasta olevan kuin hyötyä. Nuorta on osattava tukea, sillä nykyään jopa pelaaminen luokitellaan nuorten keskuudessa harrastukseksi ja se saattaakin toimia nuoren kasvua tukevana toimintona.

Tiedonvälitys on muuttanut muotoaan runsaasti ja se onkin sidottu yhteiskuntakehitykseen. Kehitysvaiheita on ollut neljä tai viisi, jotka kaikki ovat merkittäviä. Näitä vaiheita ovat seuraavassa järjestyksessä ensinnä puhetaidon syntyminen, toisena piirros- ja kirjoitustaito, kolmantena kirjapaino (media), neljäntenä sähköinen tiedonvälitys sekä viidentenä tämänhetkinen tilanteemme eli tietoyhteiskunnan muodostuminen. Kaikki nämä vaiheet kulkivat lähes käsi kädessä yhteiskunnan kehityksen kanssa ja tiedonvälityksen käännekohdat voidaankin sijoittaa kulttuurin kehityksen kanssa samaan ajankohtaan. Keruusaalistuksessa syntyi puhetaito, maanviljelyssä kirjoitus, käsityössä kirjapaino, teollisen vallankumouksen aikaan sähköviestintä ja tietoyhteiskunnan aikaan digitaalinen viestintä. Viimeisin jatkaa kehittymistään jatkuvasti. (Nordenstreng & Strack 2002, 9-12.)

Puhetaitomme syntyi kymmeniä tai jopa satoja vuosituhansia sitten, sillä puhetaitoa tarvittiin kun luotiin arkielämää tyydyttäviä tarpeita. Yhteistoimintaa tarvit-

tiin esimerkiksi metsästyksessä, jonka avulla ihmiset saatiin toimimaan tehokkaammin ryhmissä. Sittemmin erilaiset heimot ja alkuasukkaat alkoivat käyttää erilaisia merkkejä, joilla he halusivat mahdollisesti tiedottaa maanomistuksestaan naapuriklaaneille. He merkitsivät maitaan sekä karjaansa, jotta omistajuus olisi selvä. Tabumerkit ovatkin kehittyneet mitä ilmeisimmin tällaisista omistajuuteen liittyvistä tavoista. Näin on saanut alkunsa piirrostitaito ja kirjoitustaito kehittyi pikkuhiljaa kehittymisen siirtyessä yhä seuraaville sukupolville. Sysäys kirjoitustaidollemme saattoi olla papeilla, joilla oli keskeinen merkitys suurkylissä. Pappislaitos merkitsi erityisen pappiskielen syntyä ja viestintä oli pääsääntöisesti suusanallista, mutta usein kommunikointia tapahtui myös piirroskuvien avulla. Näin kehittyi kuvakirjoitus. (emt. 13-17.)

Sittemmin kaupungistumisen myötä papit saivat entistä enemmän valtaa ja asettivat maallisia lakeja, joissa annettiin käytännön ohjeita elämää varten. Näistä tunnetuin lienee olevan Hammurabin laki Babylonissa, joka on esimerkki vanhasta tekniikasta; savitauluun piirtämisestä. Alkoi aikakausi jolloin muistiin merkitseminen alkoi. Kirjoitusten avulla oli mahdollista ”siirtää tietoa yli ajan” unohtamatta kirjoitusten tiedonvälityksellistä tehostamista. Näiden avulla suullisten lähettien kuljettamat viestit voitiin nyt välittää kirjoitettuna. Harva osasi näitä lukea, mutta valtioiden syntyminen mahdollisti myös tämän. (emt. 19-21.)

Edelläkävijänä tiedonvälitysjärjestelmän kehittämisessä on Rooma, jonka alati kasvava kauppatalous kehitti tiedonvälitysjärjestelmää vauhdilla eteenpäin ja lukutaito yleistyi entisestään, sillä seinäkirjoitukset, mainonta ja kustannustointa olivat oleellinen osa kauppataloudessa. Roomalaiset olivat kehittäneet pikakirjoituksen ja heillä oli lehdistön esimuotoja. Roomalaisilla oli *acta diurna*, joka oli eräänlainen lehtinen, joka kertoi kansankokousten tapahtumista. Kirjeenvaihtajien ei tarvinnut kuin kopioida kyseinen teksti ja levittää sitä kansalle ja näin syntyi tärkeä tiedon vaihdon ja välittämisen kanava. (emt. 24-26.)

Sittemmin 500-luvulla syntynyt luostarilaitos oli äärimmäisen tärkeä osa tiedon säilymiselle. Luostareissa oli kirjoja ja näissä ryhdyttiinkin jäljentämään antiikin kirjoja unohtamatta tapahtumien ylös merkitsemistä. Luostareiden yhteydessä ihmisiä opetettiin lukemaan ja myöhäiskeskiajalla 1200-1500-luvulla kirkon valta alkoi siirtyä kaupallisuudelle ja teollisuudelle. Kaupankäynnin lisääntyminen

merkitsi siis myös viestinnän lisääntymistä. Sittemmin uskonpuhdistuksella oli suuri merkitys ihmisten lukutaidon kehittymiselle vaikkakin sen yleistyminen kesti melko pitkään. Lukijoiden määrän kasvaessa eivät enää tavallisen viestinnän välineet riittäneet vaan tarvittiin niin sanottua tehokasta monistusmenetelmää. Näin syntyi kirjapaino. (emt. 26-30.)

Sittemmin media on kehittynyt räjähdysmäisesti ja esimerkiksi 2000-luvulla syntynyt uusmedia jatkaa kasvuaan ja kehittymistään edelleen. Uusmediaan kuuluu oleellisesti Internet, tietokoneet ja matkapuhelimet. (emt. 161.) Median saattaa havaita kehittyvän ja siirtyvän yhä nuoremmille sukupolville käyttöön, sillä jo pienimmät lapset ovat median kanssa tekemisissä esimerkiksi televisiomainosten, kännyköiden tai päivittäistavarakauppojen Ilta-Sanomat -hyllyn vieressä.

Olen rajannut mediaa, sillä käsitteenä itsessään jo siitä saisi aikaiseksi hyvin laajan kirjoitelman. Rajaukseni tässä tapauksessa pohjautuvat siihen, mitä olen havainnut ja uskon nuorten käyttävän eniten. Haluan lähteä rakentamaan opinäytetyötä juuri näiden median osa-alueiden ympärille tukien nuorille tärkeimpien ja ajankohtaisimpien median välineiden oikeanlaista käyttöä.

3.1.1 Internet ja sosiaalinen media

Internet tuntuu olevan nuorille ensisijaisesti väylä hankkia lisää tietoa unohtamatta sosiaalista mediaa, joka on nuorille tänä päivänä isona osa-alueena. Nuorten Internetin käyttö onkin aktiivisimmillaan 15-19 vuoden iässä ja tytöt aloittavat sen aktiivisemmän käytön hieman poikia aikaisemmin (Rahja 2013, 11).

Sosiaalinen media on Internetin palvelu, jolla viitataan verkkopalveluihin joiden avulla voidaan itse osallistua sisällön tuottamiseen ja tekemiseen ja ne muodostavat yhteisiä sisältöjä ja merkityksiä. Usein monet sosiaaliset mediat ovat viihdeellisiä. Tutummin puhekielessä sosiaalinen media tunnetaan käsitteenä *some*. (Mediakasvatus kirjastot 2014; Edu 2011.)

Internet on laaja ja monimuotoinen median väylä etsiä ja tuottaa tietoa, mutta tässä tapauksessa olen nostanut sieltä esiin erityisen osa-alueen; sosiaalisen median. Se on nähdäkseni vahva osa nykynuorison arkea ja tulee olemaan sitä varmasti myös jatkossa. Sosiaalinen media jatkaa laajentumistaan ja yhä nuoremmat ovat tavalla tai toisella kosketuksissa siihen. Nykyään nuorilla on käytössä Irc-Galleriaa, Twitteriä, Instagramia tai Facebookia ja valtaosa näistä on suunniteltu erikseen myös mobiililaitteille. Jopa omaan 90 ja 2000-luvun taitteisissa vietettyyn nuoruuteen verrattuna tämän hetkinen z-sukupolvi tuntuu olevan kaukainen asia median käytön suhteen. Z-sukupolvi onkin sukupolvi, joka on tottunut elämään koko tähänastisen elämänsä tietotekniikkaa ja sosiaalista mediaa käyttäen arkielämässä (Kapiainen-Heiskanen 2014).

Vuoden 2012 mediabarometri (Noppari 2013, 75) kertoo, että nuorille yleisin julkaisemisen tapa Internetissä on laittaa kuvia Facebookiin ja noin kaksi kolmasosa 10-12-vuotiaista varhaisnuorista on jo julkaissut jotain Internetissä.

Havaitsin jo ennen kirjoitusvaihetta, että haasteeksi tulee muodostumaan selkeän ja luotettavan tietolähteen löytäminen, joka kertoisi mitä on sosiaalinen media. Se mielletään usein Facebookiksi tai Twitteriksi, mutta yksinomaan se ei riitä selittämään sosiaalista mediaa käsitteenä. Kaikki tuntuvat tietävän ”somen” ja se on eräänlainen automaatio. Ei kukaan mieli käsitettä sen tarkemmin, se vain on. Mitä siis sosiaalinen media kaikessa laajuudessaan on? Onko se mediaa, jonka avulla olemme sosiaalisia ja pidämme yhteyttä ystäviin, sukulaisiin tai naapureihin?

Sosiaalinen media onkin tätä nykyä iso arkipäiväinen asia monen nuoren elämässä ja nuoret ikäryhmänä ovatkin tämän median väylän suurkuluttajia. Keskimääräinen sosiaalisen median käyttöaika 18-vuotiaalle nuorelle on jopa 14-18 tuntia viikossa ja 18-24-vuotiaista nuorista 69% prosenttia on jatkuvasti jonkin sosiaalisen media käytettävissä. 37% nuorista ilmoitti etteivät voisi enää kuvitella elävänsä ilman sosiaalista mediaa. Sen sijaan 15-19-vuotiaista nuorista joka kolmas käyttää sosiaalista mediaa päivittäin. (Rahja 2013, 10-11, 17.)

3.1.2 Televisio

Televisio tunnetaan nuorille tutummin käsitteenä TV tai telkkari siinä missä töllötinkin. Riitta Martsolan ja Minna Mäkelä-Rönholmin (2006, 85) mukaan televisio on kuvaohjelma. Kuvaohjelmalla tarkoitetaan yleisesti liikkuvia kuvia ja katseltaviksi tarkoitettuja tallenteita.

1980-luvulla televisio koki murroksen, sillä vielä tänäkin päivänä olemassa oleva MTV eli musiikkitelevisio aloitti toimintansa. Sen toiminnassa ei ollut kyse tiedon välittämisestä vaan ympärivuorokautisen liikkuvan kuvan esittämisestä, jota tarjottiin puhtaasti viihde- ja markkinointimielessä. Musiikkivideot ovat puhtaasta markkinointia artisteille ja näin ollen kaupallisuus ja media ovat oleellisesti kietoutuneet toisiinsa. Lapset ja nuoret kohderyhmänä ovat kuvaruudun suurkuluttajia ja lasten ja nuorten innostus televisiota kohtaan onkin huolestuttanut kasvattajia Suomessa jo 1960-luvulta lähtien. Yleisesti ottaen television on ajateltu olevan lasta ja nuorta hidastava median väline, mutta tästä huolimatta lasten lukutaito on Suomessa edelleen huippuluokkaa eli väitteet on sittemmin todistettu vääriksi. (Kupiainen 2002, 71; Hietala 2002, 83-84.)

Valtion elokuvatarkastuksesta poistui niin sanottu aikuissensuuri vuoden 2001 alussa eli yli 18-vuotiaille suunnattuja elokuvia ei enää tarkasteta. Alle 18-vuotiaiden elokuvatarkastuksissa noudatetaan niin ikään lastensuojelulakia. Tämä ei kuitenkaan koske televisiota, sillä televisiossa näytettyjä ohjelmia ei tarkasteta erikseen ja toiminta perustuukin televisioyhtiöiden itsesääteelyyn. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 99.)

Televisio on mediakasvatuksessa tärkeä osa ja Veijo Hietala (2002, 85-88) korostaakin tärkeäksi seikaksi huomioida ja käsitellä lapsen ja nuorten tunteita liittyen liikkuvan kuvan tuomaan fantasiaan. Elävän kuvan koukuttavuus perustuu luultavimmin siihen, että se lähentelee pitkälti ihmisen luonnollista kykyä nähdä ja kokea asioita. Nuori saattaa tuudittautua haavemaailmaansa ja koukuttua johonkin tiettyyn televisiosarjaan rakentaakseen esimerkiksi omaa identiteettiään ja näin ollen se on tärkeä hänen psyykelle. Lapsi tai nuori saattaa käsitellä omia vaikeita elämäkokemuksiaan, henkilöitä, kuolemaa, sairautta tai

vaikka onnettomuutta samaistumalla voimakkaasti jonkin elokuvan tai sarjan henkilöön. Ihminen tekeekin mediavalintoja juurikin oman identiteettinsä perusteella. Minä kuva ja identiteetti toimiikin eräänlaisena filterinä, jonka avulla valikoimme itseemme sopivat mediavalinnat informaatiotulvasta. (Mustonen 2002, 63; Mustonen 2000, 121.)

Olen saattanut havaita television tärkeyden nuorisotiloilla. Monessa paikassa illan kohokohtana on usein puoli kahdeksalta MTV3 – kanavalta – tutummin maikkarilta – tuleva *Salatut Elämät* –saippuasarja, joka on pyörinyt samalla kanavalla samaan kellon aikaan vuodesta 1999 lähtien. Keskustelua aiheesta riittää enemmän ja vähemmän riippuen jakson sisällöstä, sillä sarja osaa olla hyvinkin puhutteleva. Aiheet ovat lipuneet laidasta laitaan aina teiniraskauksista ja päihteiden liikkakäytöstä peliriippuvuuteen ja homosuhteisiin. Kun katsotaan asiaa oikealta kantilta, voidaan havaita tämänkin sarjan opettavaisuus kieltämisen sijaan. Monella nuorisotilalla kokoonnutaan yhdessä katsomaan kyseistä sarjaa kavereiden kanssa ja usein ohjelman loputtua keskustelunaiheet kääntyvätkin sen sisältöihin. Tässä olisi siis oiva paikka hyötykäyttää mediaa ja sen tarjoamia *positiivisia* sisältöjä.

3.1.3 Pelaaminen

Tässä opinnäytetyössäni käsittelen pelaamista tarkennettuna digitaalisena pelaamisena, joka tarkoittaa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen Nuorten pelissä –julkaisun (2013) mukaan tietokone- ja konsolipelejä, verkkopelejä sekä mobiililaitteilla pelattavia pelejä. Mitä pelikonsoleihin tai –laitteisiin tulee, käsittelen tässä opinnäytetyössä tietokonetta, kännykkää sekä erilaisia pelikonsoleita kuten Xboxia, PlayStationia tai Nintendo Wiitä. Nämä edellä mainitut konsolit olen valinnut sen pohjalta, mitä eniten Laukaan vapaa-aikatoimen nuorisotiloilla on käytössään.

Vuoden 2010 pelaajabarometri kertoo, että 10-19-vuotiaista nuorista yli 97 prosenttia pelasi digitaalisia pelejä toisinaan ja yli 90 prosenttia puolestaan vähintään kerran kuukaudessa. Vuoden 2013 tehdyn pelaajabarometrin mukaan kai-

kista 10-75-vuotiaista jopa 98% pelasi tai oli pelannut jotain peliä ja digitaalisia pelejä aktiivisesti pelaavia 10-19-vuotiaita nuoria oli peräti 48,1% vastanneista, poikia enemmän kuin tyttöjä. Tässä tapauksessa digitaalisiin peleihin lueteltiin yksin pelattavat tietokonepelit, konsolipelit, käsikonsolipelit, monen pelaajan verkkopelit, Facebook -pelit, muut selaimessa pelattavat pelit, ladattavat PC- ja konsolipelit sekä mobiililaitteiden pelit. Näistä edellä mainituista suosituimpana toimi yksin pelattavat tietokonepelit, mutta tiukasti toisena tuli mobiililaitteiden pelit. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013; Pelaajabarometri 2013.)

Syitä nuorten kiinnostukseen pelaamista kohtaan on monia. Elina Noppari (2013, 63) kertoo kuitenkin Mobiilimukset -julkaisussaan tärkeimpien syiden olevan haasteiden ratkominen, hauskuus ja ajanviete, sosiaalisuus ja yhteenkuuluvuus, luovuus ja vapaa itsensä ilmaisu, elämykset ja fantasia, voittaminen ja kilpaileminen sekä oman osaamisen osoittaminen ja kunnioituksen saaminen.

Oman näkemykseni mukaan pelaaminen tarjoaa nuorille hyvän keinon hakeutua omaan fantasiamaailmaansa eräänlaiseen ”toiseen todellisuuteen”. Se tarjoaa nuorelle unelmien täyttymyksiä ja vain taivas on rajana niitä toteutettaessa. Voisiko myös pelaamisessa - siinä missä televisiossakin - olla siis kyse elävän kuvan koukuttavuudesta? Elävän kuvan koukuttavuushan perustuu siihen, että se lähentelee pitkälti ihmisen luonnollista kykyä kokea ja nähdä asioita (Hietala 2002, 85). Nuoren on helppo paeta arkielämän mahdollisia ongelmia tai luoda uusia suhteita ja verkostoja pelaamisen välityksellä. Esimerkkinä tästä olkoon maailmanlaajuinen World of Warcraft, tutummin WoW, joka tarjoaa roolipeli-mahdollisuuden fantasiamaailmassa pelaajien kanssa, jotka saattavat istua kotonaan maapallon toisella puolen. Nuori kokee samaistumisen tunnetta muiden kanssapelaajien kanssa ja saattaa viettää tunneittain aikaa pelin ääressä. Näenkin pelaamisen harrastuksena, en niinkään pahana tapana. Yhdet harrastavat aktiivisia liikuntalajeja, toiset kirjoittamista ja kolmannet shakkia, joten miksi myös videopelaaminen ei voisi olla yksi harrastuksista. Nuorta on osattava tukea tässäkin harrastuksessa yhtäläillä kuin missä tahansa muussakin siten, ettei se vaikuta merkittävästi normaaliin arkielämään. Tällä tarkoitan nuorten ohjaamista ja opastamista oikeanlaisen pelaamisen pariin, jotta se ei vaikuta esimerkiksi yöunen laatuun, kouluun menemiseen, ruokavalioon tai kanssakäymi-

seen ihmisten kanssa. Pelaaminen harrastuksena voikin parhaimmillaan auttaa nuorta rakentamaan omaa identiteettiään ja lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta, joten tukeminen tässä asiassa on äärimmäisen tärkeää.

3.1.4 Matkapuhelin

On selkeästi havaittavissa, että nuorten keskuudessa matkapuhelimet ja niiden käyttö yleistyy jatkuvasti. Yhä nuoremmat saavat käyttöönsä matkapuhelimen turvaamaan esimerkiksi koulumatkaa ja Mannerheimin lastensuojeluliitto (2011) kertookin, että peräti 94%:lla 8-vuotiaista on jo oma matkapuhelin. Suomalaislapsille matkapuhelin hankitaan turvaamaan esimerkiksi koulumatkaa.

Matkapuhelimiin saa nykyään yhä enemmän erilaisia sovelluksia, jotka helpottavat ja monipuolistavat sen käyttöä. Tästä huolimatta oikeanlainen ja turvallinen matkapuhelimen käyttö on jäänyt usein unholaan eikä sitä tiedetä. Matkapuhelin alkaa tänä päivänä muistuttaa taskukokoista tietokonetta, joka mahdollistaa yhtälailla tiedon etsimisen, välittämisen tai pahimmissa tapauksissa jopa rikollisen toiminnan, jopa nuoren itse tietämättä.

Viestintäviraston (2012) mukaan reilusti yli puolet 15-24-vuotiaista nuorista käyttää matkapuhelinta nettiselaamiseen. Pikaviestimien suosio on nuorten keskuudessa edelleen kasvussa ja jopa puolet 15-34-vuotiaista kokevat tekstiviestit niin tärkeiksi, etteivät oikeastaan voisi olla ilman niitä. Tekstiviestein he ylläpitävät sosiaalisia suhteitaan. Sen lisäksi, että pikaviestimet ovat suosittuja, kokevat lapset ja nuoret matkapuhelimen ensisijaisesti peli- ja ajanvietelaitteena. (Rahja 2013, 4-6; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2006, 11.)

Matkapuhelimet yleistyvät unohtamatta niiden monipuolisia toimintoja. Lisää sovelluksia voit ladata maksullisesti tai maksuttomasti AppStoresta, Playkaupasta tai Windows-kaupasta. Matkapuhelimen käyttö monipuolisena viestinnän välineenä on tullut entistä helpommaksi. Nämä edellä mainitsemani mahdollisuudet ovat kuitenkin tuoneet osakseen myös huonoja puolia. Kännyköiden välityksellä tapahtuva kiusaaminen on lisääntynyt unohtamatta nuorten keskuudessa lisääntyneitä seksiviestittelyä, joka tunnetaan tarkemmin ilmiönä sexting.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2014a) määrittelee sexting käsitteen teoksi, jossa lähetellään toiselle seksuaalissävyytteisiä viestejä, kuvia tai videoita. Jopa 15% 11-16-vuotiaista nuorista on vastaanottanut ja 3% lähettänyt seksuaalissävyytteistä materiaalia toiselle henkilölle. Yleisesti ottaen seksiviestejä kuitenkin lähetetään seurustelukumppanille, vaikka riski kuvien tai muun materiaalin joutumisesta ulkopuolisille on aina olemassa.

3.2 Mediakriittisyys ja –lukutaito

Medialukutaidolla tarkoitetaan eri viestimien luku- ja kirjoitustaitoa eli toisin sanoen kykyä ilmaista itseään eri viestintävälineiden avulla unohtamatta tiedonhankintaa sekä median kriittistä tulkitsemista. Mediakriittisyys on puolestaan kykyä havaita, tulkita ja jopa kyseenalaistaa mediaa ja sen sisältöjä kriittisesti jolloin se takaa median oikeaoppisen käytön. Mediakasvatuksen päätavoitteena on luoda mediakriittisiä lapsia ja nuoria, jotta lapsi oppii ajattelemaan itsenäisesti ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista, jopa eettisesti ajateltuna oikein. (Niinistö & Rauhala 2006, 8-9.) Kriittisyys itsessään tarkoittaa lukijan kykyä tarkastella tekstin sisältöjä kriittisesti, vaikka se itsessään ei tarkoita kielteisiä tai negatiivisia asioita (Kupiainen & Sintonen 2009, 58).

Brittiläisen Ofcom määritelmän mukaan, medialukutaito on keskeinen kansalais-taito ja voimavara. Sillä on kolme pääkategoriaa: saavutettavuus (access), ymmärtäminen (understanding) ja luominen (creation). Saavutettavuudella tarkoitetaan, että henkilö osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa esimerkiksi Internetistä ja hyötykäyttää tätä. Ymmärtäminen sen sijaan tarkoittaa löydettyjen lähteiden ja luettujen tekstien kriittistä tarkastelemista. Mediakasvatukseen kuuluu oleellisena osana myös itse sisältöjen tuottaminen eli luominen, mutta myös mediakirjoitustaitoa tarvitaan, sillä onhan oikeanlainen kommunikointi kaksisuuntaista. (Kupiainen & Sintonen 2009, 92, 9.)

Medialukutaidolle on myös monia muita käsityksiä. Paul Messariksen (1998) määritelmän mukaan medialukutaito on tieto joukkoviestinnän toiminnasta yhteiskunnassa. Hän korostaa erityisesti kieliopin ja visuaalisuuden hallintaa. Mas-

terman puolestaan esitti kirjassaan vuonna 1985 median ymmärtämisen sisältävän kriittisen tulkinnan sekä aktiivisen tuotannon. Nämä edellä mainitut ovat olleet vallitsevia osia mediakasvatuksessa. (Kupiainen & Sintonen 2009, 93-94.)

Medialukutaidon kehittämiseen liitetään usein kognitiivisia taitoja. Näitä taitoja puolustaa yhdysvaltalainen tutkija W. James Potter. Hän määrittelee medialukutaidon seuraavasti:

”Medialukutaito on perspektiivi, jota käytämme aktiivisesti kun olemme alttiina medialle tulkitaksemme vastaanotettavia viestejä. Perspektiivi rakentuu tietorakenteista. Rakentaaksemme tietorakenteita tarvitsemme työkaluja ja raakamateriaalia. Työkalut ovat taitomme. Raakamateriaali on mediasta ja todellisuudesta saatu informaatio. Aktiivinen käyttö tarkoittaa, että olemme tietoisia viesteistä ja jatkuvasti tekemisissä niiden kanssa” (Kupiainen & Sintonen 2009, 95).

Yleisesti ottaen medialukutaidon käsitys ja mallit ovat pitkälti eettistä kasvatus- ta, arvokasvatusta sekä kriittistä kasvatusta tukevia (Kupiainen & Sintonen 2009, 95). Näen painotuksen kriittisyydessä, sillä uskon että arvokasvatus ja eettinen kasvatus seuraavat kriittisen kasvatuksen perässä. Kun lasta ja nuorta ohjeistetaan suhtautumaan mediaan kriittisesti ja kyseenalaistaen, alkavat he uskoakseni eräänlaisena sivutuotteena ajattelemaan asioita eettisyyden tai arvojen kautta. Mihin muuhun kuin omiin arvoihin, identiteettiin tai mielipiteisiin lapsi tai nuori perustaisikaan mediavalintansa?

3.3 Median haasteet ja uhat

Media luo käyttäjälleen monenlaisia haasteita. Olen jo maininnut aiemmin muutamia median tuomia haasteita ja uhkia; mediakriittisyyden ja –lukutaidot, pornografian tai mediaväkivallan. Tämän lisäksi uhkia voi olla enemmänkin, mutta niitä en lähde tässä opinnäytetyössä käsittelemään.

Monet lapset ja nuoret altistuvat tiedostamattaan median monille negatiivisille osa-alueille, jotka saattavat pahimmillaan vaikuttaa jopa lapsen tai nuoren mi-

näkuvan kehittymiseen ja oman identiteetin rakentamiseen. Lapselle on syntynyt mediatrauma.

Mediassa on paljon haasteita ja uhkia, mutta suurimmat lienevät kuitenkin mediakasvatuksen puutteessa, sillä oikeanlainen suhtautuminen auttaa näkemään asiat terveellä tavalla. Uskoakseni mediakasvatuksen uupuminen tai vajaavaisuus luo itsessään haasteita ja uhkia mediassa, sillä on mahdollista, että lapset ja nuoret keksivät esimerkiksi Internetin maailmassa uusia tapoja käyttäytyä ja toimia ja valitettavasti ne eivät aina ole eettisesti oikeita tapoja. Nuoret menevät valtavirran mukana ja usein uskovat median sanomaa ja ovatkin näin ollen ihanneellinen kohderyhmä median markkinointimaailmassa.

Olen kuitenkin seuraavaksi listannut opinnäytetyöni kannalta oleelliset ja erikseen mainittavan arvoiset median uhat ja haasteet. Tulen käsittelemään näitä aiheita enemmän oppaassani tai ne ovat mielestäni nousemassa tai jousseet ajankohtaiseksi haasteeksi nuorten keskuudessa. Nämä uhat ja ongelmat tarvitsisivat mielestäni erityistä huomiota mediakasvatuksen saralla ja tästä syystä olenkin ne nostanut erikseen esiin tässä työssä.

3.3.1 Nettikiusaaminen

Kiusaaminen Internetissä tuntuu yleistyvät jatkuvasti. Pitäessäni Kiva koulu – hankkeen oppitunteja Konneveden 8-luokkalaisille vuonna 2012, saatoin havaita nuorten kiusaamisen painottuvan enenevässä määrin Internetiin. Usein koulussa tapahtunut kiusaaminen jatkui myös vapaa-ajalla Internetin välityksellä. Mannerheimin lastensuojeluliitto tekikin vuonna 2009 kouluviihtyvyysskyselyn, jonka mukaan jopa 60% nuorista nettikiusaajista oli samasta koulusta (Poliisi 2014).

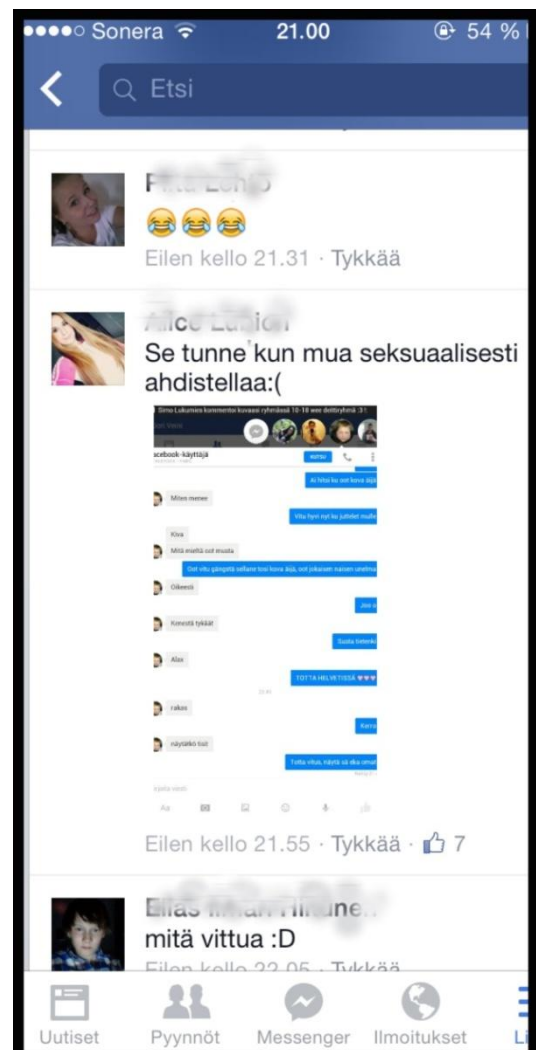
Nettikiusaamiseen liittyy muutamia erityispiirteitä, joita ovat pysyvyys, kiusaamiseen liittyvän materiaalin löytyvyys sekä usein suuri yleisö tapahtumalle. Huolimatta siitä, että kiusattu poistaisi ikävän materiaalin netistä, on joku muu saattanut tallentaa sen itselleen. (Pelastakaa Lapset 2014.) Tällaisten tapausten yhteydessä nettipoliisilla on ollut tapana huomauttaa kiusaajaa, mutta mikäli

kiusaaminen ei pääty tälläkään, on aihetta harkita rikosilmoituksen tekemistä (Poliisi 2014).

Internet kiusaaminen on monimuotoista ja sitä voi tapahtua sosiaalisen median kuvapalveluissa, Habbo Hotelissa, keskustelupalstoilla tai esimerkiksi erilaisten nettipelien välityksellä. Olen halunnut kuitenkin nostaa Internet kiusaamisen alle kuuluvan somessa eli sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen esille tässä opinnäytetyössä. Tätä kiusaamisen muotoa kutsun somekiusaamiseksi.

3.3.2 Somekiusaaminen

Halusin nostaa sosiaalisessa mediassa – somessa - tapahtuvan kiusaamisen erityiseen asemaan kohdattuani itse melko räikeän tapauksen kesällä 2014 Facebookissa. Nuorille on tullut uudeksi villitykseksi arvostella toistensa ulkonäköjä kuvien perusteella ja usein olla myös itse arvioinnin kohteena. Tästä esimerkkinä toimii 10-18 wee deittiryhmä :3 ! – yhteisö Facebookissa, jonne nuoret lataavat kuvan itsestään ja muut ryhmän jäsenet saavat tehtäväkseen arvioida kuvassa esiintyvän henkilön joko asteikolla ”kaunis vai ruma” tai ”1-10”. Kohteliaisuuksia saatelee siinä missä loukkauksiakin. Nettipoliisi Marko ”Fobba” Forss puuttui tämän ryhmän toimintaan jo lain puitteissa, sillä ryhmä oli tarkoitettu 10-18-vuotiaille, jotka etsivät mahdollista treffiseuraa tai tahtoivat deittailla vain deittailun ilosta. 12-17-vuotiaista nuorista suurin osa uskookin, että netissä voi ihastua (Rahja 2013, 11). Lain puitteissa alle 16-vuotiaisiin kohdistu-

Kuva 1

nut seksuaalinen toiminta luetaan seksuaaliseksi hyväksikäytöksi. Sittemmin ryhmän nimi vaihtui Kaunis vai ruma –nimiseksi.

Yhteisö oli minun vielä sitä tutkiessani julkinen, mutta muuttui sittemmin suljetuksi. Yhteisön ylläpitäjänä näyttää toimivan henkilö, jolla on oletetusti tekaistu profiili ja joka käy aika-ajoin kommentoimassa muiden henkilöiden ja ryhmien julkaisuihin asiattomuuksia.

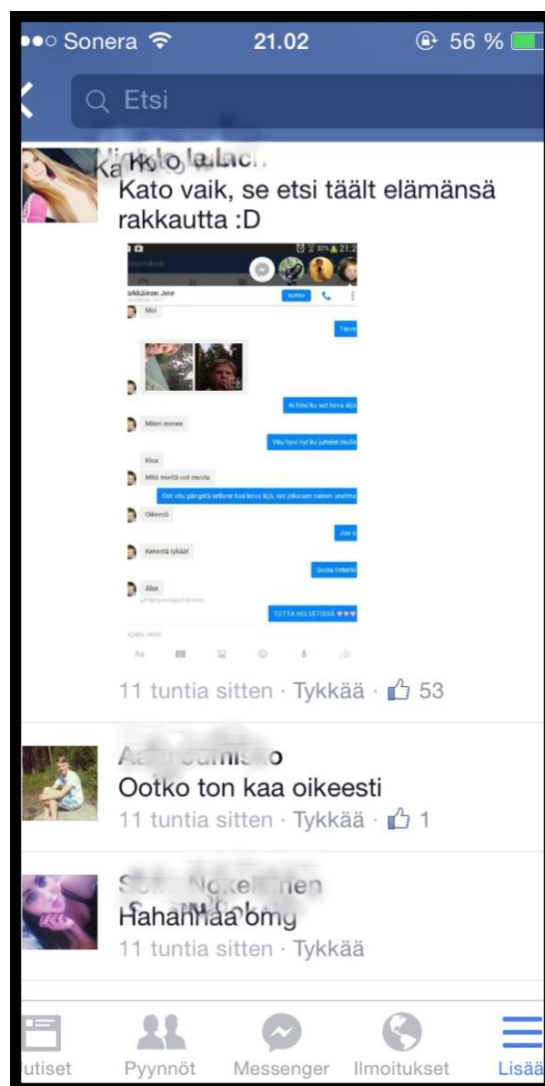
Tässä ryhmässä havaitsin kuitenkin silmiin pistävän kiusaamistapauksen. Tyttö oli laittanut itsestään arvioitavan kuvan 10-18 wee deittiryhmä :3 ! –yhteisöön, jota eräs poika kommentoi. Tästä innostuneena poika laitto työlle yksityisviestiä Facebookin välityksellä ja antoi pojan olettaa ihastumisen olevan molemmin puoleista. Näin ei kuitenkaan ollut ja tyttö jakoi yksityiseksi tarkoitettut keskustelut julkisesti kyseisessä yhteisössä, jossa nuorten kohtaaminen tapahtui. Tässä tapauksessa kävikin juuri niin, että kiusatun toimista huolimatta materiaalit jäivät nettiin elämään, sillä joku muu oli ne itselleen kopioinut. Sittemmin myös muut ryhmän jäsenet innostuivat jakamaan samaisia keskusteluita yhteisössä. (ks. kuva 4)

Tarkalleen ottaen keskustelu eteni niin, että kyseinen tyttö kirjoitti keskusteluista otettuja kuvia eli ”screen shotteja” julkaistessaan muun muassa seuraavaa:

”Kato vaik, se etsi täältä elämänsä rakkautta”
(kuva 2)

”Se tunne kun mua seksuaalisesti ahdistellaan :(” (kuva 1)

”mut ku olin niin epätoivone kunnes löysin täältä jätkän :(” (kuva 5)

Kuva 2

Keskustelussa tytön ja pojan välissä tyttö antoi selkeästi olettaa tämän kiinnostuneen pojasta ja poika intoutui laittamaan itsestään kuvan, jossa tällä oli tupakka huulella. Keskustelu alkoi tervehdyksillä, jonka jälkeen poika laittoi tytölle kuvan itsestään. Keskustelua tytön ja pojan välillä:

Tyttö: Ai hitsi ku oot kova äijä

Poika: Miten menee

T: Vitu hyvi nyt ku juttelet mulle

P: Kiva. Mitä mieltä oot musta

T: Oot vitu gängstä sellanen tosi kova äijä, oot jokaisen naisen unelma

P: Oikeesti

T: joo o

P: kenestä tykkäät

T: susta tietenkkin

P: Alax

T: TOTTA HELVETISSÄ <3 <3 <3

P: rakas

T: Kerro

P: näytäkö tisit

T: totta vitus, näytä sä eka omat

Keskustelu päättyi tähän ja tyttö lisäsi tämänkin keskustelun osan nettiyhteisöön kuvakomentilla ”Kävi sellane juttu, et ku pyysin kuvan pikkusen yläosast nii se esti mut :(” (kuva 3)

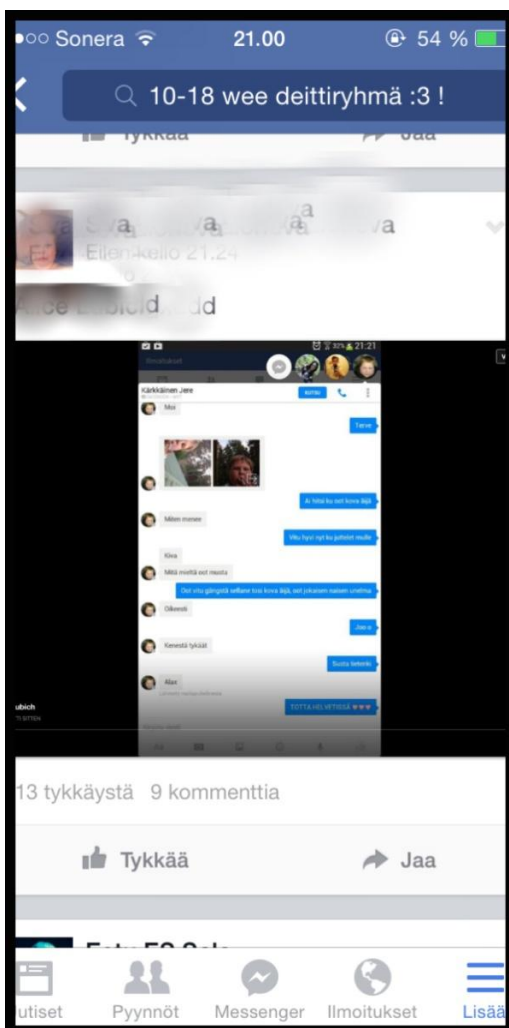
Tapaus oli silmiini niinkin räikeä, että tahdoin tuoda sen erityisesti esille tässä opinnäytetyössä. Se pyöri yhteisössä jonkin aikaa, kunnes sosiaaliselle medially tyypilliseen tapaan jäi muiden tapausten varjoon. Siitä huolimatta herjaamista ja kuvien uudelleen jakoa tapahtui

Kuva 3

runsaasti. Tällaiset jäävät muistiin ja kuten sanottua, keskustelut ja kuvat saadaan tallennettua esimerkiksi omalle tietokoneelle tai älypuhelimelle. Nuoret eivät todella tiedä sitä, kuinka vakavista asioista pahimmillaan voi tällaisissa asioissa olla kyse. Kyseinen poika voisi halutessaan nostaa syytteen tyttöä vastaan. Pahimmillaan tyttöä vastaan voidaan nostaa syyte *yksityiselämästä loukkaavan tiedon levittämisestä*. Tällaisessa rikkeessä henkilö levittää yksityistietoja tai vihjeitä tahallisesti henkilöstä (Poliisi, 2014) ja tässä tapauksessa nämä tiedot olivat henkilökohtaiseksi tarkoitettuja yksityisviestejä.

Tämä keskustelu ja kiusaamistapaus on mielestäni oiva esimerkki siitä, että osa nuorista on vailla tietoa oikeanlaisesta median käytöstä. He eivät ymmärrä seurauksia tai osaa käyttäytyä asianmukaisesti ja eettisesti esimerkiksi juurikin sosiaalisessa mediassa. Siksi onkin äärimmäisen tärkeä ohjeistaa ja opastaa heitä tämän asian suhteen. Sosiaalinen media ei lähde meistä pois vaan meidän on mentävä sosiaalisen media luo. Toisin sanoen meidän on opittava käsittelemään sosiaalista mediaa oikealla tavalla.

Kuva 4

Kuva 5

4. MEDIAKASVATUS NUORISOTYÖSSÄ

Ajatellessani nuorisotyötä ja erityisesti nuorten vapaa-aikaan liittyvää nuorisotyötä, ei siellä mediakasvatusta juurikaan näy. Esimerkiksi nuorisotiloilla on luonnollisesti yleiset säännöt kuinka käyttäytyä tai kuinka kauan kukin saa olla esimerkiksi tietokoneella. Se ei itsessään kuitenkaan riitä eikä ohjaa nuorta käyttämään mediaa oikeaoppisesti. Mediakasvatus nuorisotyössä on siis nähdäkseni melko vähäistä. Sirkku Kotilainen ja Leena Rantala (2008, 65) ovatkin kanssani samaa mieltä, sillä heidän mukaansa mediakasvatusta on tutkittu pääosin oppilaitosten, mutta ei niinkään nuorisotyön kannalta. Heidän mukaansa juurikin nuoriso- ja mediakulttuuri linkittyvät oleellisesti toisiinsa. Nuorisotyöhön ja mediakasvatukseen liittyviä tekstejä löytyy hyvin vähän. Anna Kauppinen (2013) on tehnyt opinnäytetyön liittyen mediakasvatukseen nuorisotyössä. Hän on kartoittanut työssään muun muassa nuorisotyöntekijöiden tapoja toteuttaa mediakasvatusta nuorisotyössä. Opinnäytetyö on toteutettu kyselyn pohjalta ja kysely on tehty nuorisotyöntekijöille ympäri Suomen. Kyselyyn vastasi 145 nuorten kanssa työskentelevää aikuista.

Yleisimpiä tapoja toteuttaa mediakasvatusta nuorisotyössä oli keskusteleminen (86% vastaajista), puuttuminen esimerkiksi keskusteluihin (58%) sekä television katsominen yhdessä nuorten kanssa (55%). Opinnäytetyön tutkimustuloksesta voi kuitenkin havaita nuorisotyöntekijöiden kaipaavan tukea ja apua mediakasvatukseen, sillä jopa 70% vastaajista kaipasi jonkinlaisia teemailtamalleja sekä erilaisia työmenetelmiä. Noin puolet vastaajista tahtoisivat erilaisia nettisivustoja tukemaan mediakasvatusta sekä kertomaan erilaisia toimintamalleja ja –menetelmiä. (Kauppinen 2013, 26-27.) Tämä tutkimustulos puoltaa omaa väittämääni ja mielialidettäni siitä, että mediakasvatus nuorisotyössä todella on vähäistä ja se onkin painotettu enemmän koulumaailmaan ja päiväkotiin.

Nuorisotyö on kuitenkin nouseva osa-alue mediakulttuurissa ja osassa oppilaitoksista onkin tutkintoon sisällytetty mediakasvatukseen liittyviä kurssivaihtoehtoja. Tästä esimerkkinä on Humanistinen ammattikorkeakoulu, johon on liitetty osaksi koulutusta mediakasvatuksen ja yhteisöviestinnän teema. (Kotilainen & Rantala 2008, 65.) Juurikin nämä edellä mainitut kurssit ovat saaneet minun

mielenkiintoni nousemaan mediakasvatuksen kehittämistä kohtaan, sillä harjoiteluissa tekemäni havainnot osoittavat, että mediakasvatus nuorisotiloilla on hyvin vähäistä. Mediakasvatusta nuorisotyössä on kuitenkin olemassa ja siihen erilaisia materiaaleja ja keinoja tarjoaa esimerkiksi Mediakasvatusseura, joka on valtakunnallinen mediakasvatuksen yhdistys Suomessa.

Sirkku Kotilaisen (2007) mukaan jo vuodesta 1960 asti on media ollut osana nuorisotyötä esimerkiksi erilaisten nuorille tarjottujen elokuvailtojen kautta. Eri-tyisesti 1990-luvulla perustettiin laajoina projekteina työpajatoimintaan liittyen muun muassa toimittajan taitoihin ohjaavia mediapajoja. Toiminnan tavoitteena oli korjata nuorison työttömyyttä. Mediakasvatusta on kehittänyt voimakkaasti 1980-luvulla erityisesti viestinnän muuttuminen monimuotoisemmaksi. Media on siis havaittu varhain nuorisotyössä. Sen haasteiksi kuitenkin on osoittautunut muun muassa virtuaalinen nuorisotyö, sillä virtuaalimaailma on oiva kohtaamispaikka nuorten kanssa, Tietoverkko on kaikessa laajuudessaan kuitenkin niin iso, että oikea väylä on suhteellisen vaikea löytää. (Kotilainen & Rantala 2008, 66-67, 73.) Itseäni kuitenkin hämmentää se, miksi nuorisotyössä ei pitkästä historiasta huolimatta ole aktiivisemmin mediakasvatusta. Media on ollut tiedossa jo vuosikymmenien ajan ja ennaltaehkäiseviä korjausliikkeitä on ollut mahdollista tehdä. Nyt media menee mediakasvatuksen edellä ja nuorisotyön kentiltä se on jäänyt melko vähäiseksi verrattuna esimerkiksi kouluissa tehtävään mediakasvatustyöhön. Jo esimerkiksi materiaaleja ja lähteitä Internetistä etsittäessä löytyy niitä kouluille melko runsaasti, mutta suoraan nuorisotyön kentille tarkoitettuja hyvin vähän.

Nuorisotyö mediassa on toki lisääntynyt verkkonuorisotyön muodossa esimerkiksi Habbo Hotelissa, jossa työskentelee nuorisotyöntekijöitä eri paikkakunnilta ja kaupungeista. Tästä esimerkkinä on esimerkiksi Porin kaupunki, jossa verkkonuorisotyöntekijä työskentelee Habbo Hotelissa, Demissä sekä Irc-Galleriassa auttamassa nuoria ja vastaillemassa näiden kysymyksiin (Porin kaupungin nuorten sivut 2014). Mediakasvatus on myös lisääntynyt omalta osaltaan Internetissä, sillä esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto tarjoaa vanhemmille ja lapsille ohjeistuksia ja erilaisia tehtäviä liittyen esimerkiksi turvalliseen Internetin käyttöön. Täysin olematonta mediakasvatus nuorisotyössä ei

siis tietenkään ole, mutta sen tuomisessa monipuolisesti erilaisiin nuorisotyön ympäristöihin on kehitettävää.

4.1 Nuoret median käyttäjinä

Katson nuoria median käyttäjinä melko kriittisesti ja hieman yleistäen. Yleisesti ottaen näkemykseni on, etteivät nuoret ole median käyttäjinä kovinkaan aktiivisia tai tietoisia sen vaikutuksista omaan itseensä. On huomioitava kuitenkin se tosi seikka, että moni nuori osaa käyttää mediaa vastuullisesti, mutta sen tiedostamaton vaikutus ei ole uskoakseni monella nuorella tiedossa. Tällä tarkoitan sitä, etteivät nuoret havaintojeni pohjalta tiedosta sitä, kuinka media heihin todellisuudessa vaikuttaa, vaan käyttävät sitä käyttämisen ilosta tai hakiessaan esimerkiksi vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin.

On sanomattakin selvää, että nuorten median käyttö on lisääntynyt ja lisääntyy entisestään. Mediat muuttavat muotoaan ja niistä tulee yhä nuorempien lasten arkipäiväinen asia. Rauna Rahja (2013, 6) kertoo Mediakasvatusseuran julkaisussa nuorten median käytöstä ja sen muuttumisesta. Jopa 84% 13-29-vuotiaista nuorista lukee sanomalehtiä verkosta paperisen version sijaan ja pelaaminenkin on muuttunut arkipäiväiseksi.

Mediankäyttäjinä nuorten sanotaan olevan melko lyhytpinnaisia, joka tarkoittaa heidän haluavan lukea esimerkiksi uutisen tiivistetysti ja nopeasti, sillä noin puolet 15-24-vuotiaista nuorista puoltaa tätä väittämää. Tämän lisäksi suomalaisnuoret ovat melko luottavaisia mediaa kohtaan, sillä jopa 80% kertoo luottavansa erilaisiin tiedotusvälineisiin kuten sanomalehtiin tai televisiouutisiin. Ristiriitana saattaa kuitenkin havaita sen, että alle puolet luottavat suomalaisiin toimittajiin. On myös havaittu nuorten kriittisyyden mediaa kohtaan lisääntyneet ja he haluavat esimerkiksi aikakauslehtien kirjoituksiin entistä enemmän taustatietoa. (Rahja 2013, 12-14, 18.)

Ristiriita uutisten ja toimittajien luottamuksen välillä kuitenkin hämmentää minua ja kertoo mielestäni selkeästi tutkimukseen osallistuneiden nuorten suhtautumi-

sesta mediaan. He eivät osaa. Suhtautuminen on ristiriitaista ja epävarmuus saa epäilemään mediassa kuultua.

4.2 Mediakasvatus nuorisotiloilla

Oman näkemykseni mukaan mediakasvatus nuorisotiloilla on melko pientä. Media nuorisotiloilla näkyy muun muassa televisiona, nuorten omina matkapuhelimina, pelikonsoleina tai tietokoneina jotka ovat päivittäisessä käytössä. Silti niiden oikeanlainen käyttö on vailla varsinaista mediakasvatusta nuorisotilatoiminnassa.

Yhteiset pelisäännöt ja yleiset käytöstavat on oltava jos halutaan toimia isolla porukalla nuorisotiloilla. Varsinaista toimintamallia mediakasvatukselle ei oman näkemykseni mukaan ole eikä toiminta ole kaikkialla kovinkaan tavoitteellista. Nuoria ohjataan käyttäytymään esimerkiksi Internetissä ja tietokoneilla asiallisesti, mutta pidemmän tähtäimen tavoitteet uupuvat. Näin ollen mediakasvatus nuorisotiloilla on mielestäni melko uusi "aluevaltaus", joka toivon mukaan tulisi kasvamaan entisestään. Media on osana nuorisotiloja ja tulee sitä olemaan jatkossakin.

Mediakasvatusta tulee toteutettua luonnollisesti ohimennen erilaisella ohjaavalla toiminnalla nuorisotiloilla. Tästä huolimatta vinkkejä ja toteutustapoja juuri nuorisotiloille suunnattuun mediakasvatukseen oli kohtuullisen vähän eikä tähän löytynyt kuin satunnaisia materiaaleja. Yleisesti ottaen nuorisotyöhön oli tarjolla vinkkejä ja toimintamalleja jonkin verran. Voisiko siis jo materiaalien vähäisyydestä päätellä mediakasvatuksen olevan vähäistä nuorisotilatoiminnassa?

5. MEDIAKASVATUSOPAS NUORISOTILAOHJAAJILLE

Opas sisältää erilaisia teemakertoja liittyen mediakasvatukseen. Toiminnalla tulee olemaan kertaluontoiset kuin myös pitkän tähtäimen tavoitteet. Opas tarjoaa niin pidempiaikaisia kuin lyhyempiäkin aktiviteetteja, joista nuorisotilaohjaa-

ja voi tilanteen mukaan valita sopivan aktiviteetin toteutukseen. Opas on suunnattu yli 13-vuotiaille nuorisotilan kävijöille.

Opas tulee olemaan rajattu aihealueiltaan, eli jokaista median aluetta ei siinä läpikäydä. Pääpaino tulee olemaan Internetissä, televisiossa, pelaamisessa ja matkapuhelimessa jo senkin takia, että edellä mainitut kohdealueet ovat helppoja toteuttaa nuorisotilaympäristössä.

Oppaan teemoja:

- Nettikiusaaminen
- Median tulkitseminen, netin vaarat, mediakriittisyys
- Median vaikutus identiteettiin/minään
- Omat asenteet
- Median oikeanlainen käyttö
- Eri mediat

Itse oppaassa lähteet on merkitty erilliseen listaan, jotta oppaan lukeminen olisi selkeämpää eivätkä välissä olevat viitemerkinnät häiritsisi niin voimakkaasti. Tämän lisäksi jokaiselle aukeamalle tulee Sofi Lappalaisen suunnittelema ”örkki”, joka nitoo opasta yhtenäisemmäksi. Örkin yläpuolelle tulee erillisiä ”HUOM!”-kohtia, joista nuorisotilaohjaajan on mahdollisimman helppo havaita esimerkiksi erityistä huomiota vaativan asian.

Kaikki oppaassa mainitut Facebook materiaalit löytyvät ryhmästä ”*Wikipedia kertoi, että... Mediakasvatusopas nuorisotilaohjaajille*”. Jokaiselle tehtävälle on oma yksilöity kuvakansio tai muistiinpano ja niiden kohdalla lukee vielä erikseen minkä nimisestä kansioista materiaalit löytyvät. Tämä yhteisö on suljettu, eikä sen sisältöjä pääse lukemaan ulkopuoliset. Yhteisöön pääsee kutsuttaessa.

5.1 Oppaan käyttö

Opas on tarkoitettu käytettäväksi nuorisotilaohjaajille ja tukemaan heidän kohtaamistaan nuorten kanssa. Sen tarkoitus on antaa ohjaajalle helposti ja nopeasti toteutettavissa olevia aktiviteetteja yhteisen tekemisen ja mediatietoisuuden

lisäämiseksi. Toisin sanoen opas ei ole suoranaisesti tarkoitettu nuorille itselleen luettavaksi, vaan tukemaan ohjaajan toimintaa mediakasvattajana.

Laukaan vapaa-aikatoimi esitti toiveen oppaasta, joka olisi mahdollisimman selkeä, yksinkertainen ja helppokäyttöinen. Aktiviteettien tulee olla nuoria kiinnostavia, jotta paras mahdollinen tuotos saadaan aikaiseksi ja nuoret perehtymään aiheeseen. Oppaan on tarkoitus olla sellainen, joka nuorisotilaohjaajan on helppo ottaa esiin, lukea aktiviteetti ja toteuttaa nopeallakin aikataululla. Aktiviteetit eivät siis tarvitse kovin kummoisia ennakkosuunnitelmia tai –valmisteluita, vaan ovat nopeasti toteutettavissa.

5.2 Oppaan aktiviteetit

Opas pitää sisällään erilaisia aktiviteetteja liittyen edellä mainittuihin oleellisiksi havaittuihin teemoihin. Jokainen aktiviteetti on nimetty teemaan sopivalla tavalla jo pelkästään teeman havaitsemiseksi, mutta myös mielenkiinnon lisäämiseksi.

Oppaassa on seuraavia aktiviteetteja:

- Elokuvakriitikot. Aktiviteetti perustuu elokuvaan ja niiden sisältöihin
- Saanksmä kattoo tätä vaik ikäraja on 18? Perustuu ikärajiin ja niiden tuntemukseen
- Siis mun mielestä... Perustuu omaan suhtautumiseen mediaan
- Mun lehti. Perustuu nuorten suhtautumiseen lehtiin.
- Valokuvia nettiin. Perustuu Internetin käyttöön ja sen vaaroihin
- Kysy niin mä vastaan. Perustuu nuorten omiin mieltä askarruttaviin kysymyksiin mediaan liittyen
- Mitä mä pelaisin. Perustuu pelaamiseen ja nuorten suhtautumiseen
- Pientä pilaa se vain oli. Perustuu nettikiusaamiseen ja sen seurauksiin sekä haittoihin
- Avaa käsitteet. Perustuu nuorten käsitteiden tuntemukseen ja niiden merkitysten tietämiseen

- Televisiota seuraamassa. Perustuu television katseluun ja sen sisältöihin suhtautumiseen

Oppaan sisällöt löytyvät avattuina ja tarkennettuina liitteestä *Mediakasvatusoppaan aktiviteetit*.

5.2.1 Aktiviteettien valinnat

Aktiviteetit ovat minun keksimiäni ja opinnäytetyön edetessä muovautuneet tilaajan tarpeita vastaaviksi. Aktiviteettien rakentaminen on lähtenyt liikkeelle tutkittuani erilaisia mediakasvatuksen toteutustapoja niin päiväkotikäisille kuin peruskoululaisillekin. Lisäksi hyödynsin aiempaa mediakasvatusrataa, jonka tein työharjoittelussani Laukaan vapaa-aikatoimella. Taustatyö ja aika antoivat mahdollisuuden soveltaa aktiviteetit nuorisotilatoimintaa vastaavaksi.

Aktiviteettejä ei ollut enempää kuin nämä kymmenen eli kaikki ajatuksenkin tasolla olleet aktiviteetit saivat lopulta paikkansa opinnäytetyössäni. Aktiviteetit rakentuivat niiden median osa-alueiden mukaan, joiden koin olevan nuorisotiloilla eniten käytössä. Sen lisäksi, että nämä osa-alueet ovat valikoituneet havaintojeni ja kokemukseni pohjalta, on niiden valintaan vaikuttaneet myös tilaajan mielipide. Olemme siis yhteistuumin valinneet oppaan osa-alueet sen mukaan, mitä nuoret todella Laukaan vapaa-aikatoimen nuorisotiloilla käyttävät aktiivisimmin.

Opas sisältää aktiviteetin jokaiselle median osa-alueelle. Tämän lisäksi oppaasta löytyy myös yleiseen suhtautumiseen mediaa kohtaan liittyviä aktiviteetteja, joihin ei ole varsinaisesti eritelty juuri yhtä osa-aluetta.

Koko aktiviteettien suunnittelun ajan pyrin kuitenkin huomioimaan mahdollisia vaihtoehtoja ja variaatioita oppaan sisällöille, mutta olin onnistunut alusta asti luomaan mieleiseni hyvän kokonaisuuden. Näin ollen aktiviteettien perusidea oli käsissäni alusta asti, mutta tarkemmat kokonaisuudet ja esimerkiksi tavoitteet ja tarkoitukset muovautuivat matkan varrella osaksi toimivaa ja selkeää pakettia. Toisin sanoen koin juuri näiden nimenomaisten aktiviteettien olleen toimivia ja selkeitä vaihtoehtoisista toteutustavoista tai toiminnoista huolimatta. Lisäksi ti-

laaja oli alusta asti sitä mieltä, että aktiviteetit ovat toimivia ja heille sopivia kokonaisuuksia ja ajatus vahvistui aktiviteettien muokkaantuessa lisää.

5.2.2 Oppaan aktiviteettien kasvatukselliset tavoitteet

Asetin oppaan jokaiselle aktiviteetille omat tavoitteensa, mutta silti yhtenäinen linjaus on selkeä; tavoitteena on saada nuori havaitsemaan itse omaa suhtautumistaan mediaan ja sen sisältöihin. Toisin sanoen ohjaaja toimii tukena ja apuna nuorelle nuoren toteuttaessa itsenäisesti oppaan aktiviteetteja. Tarkoituksena on siis luoda kriittisiä median käyttäjiä.

Oppaan on tarkoitus auttaa nuorisotilaohjaajaa ohjaamaan nuorisotilalla käyviä nuoria ja ikään kuin kasvattaa näitä oikeanlaisiksi median käyttäjiksi. Kasvatus ja ohjaava opettaminen on tärkeä osa mediakasvatusta ja tätä opasta, jotta nuori saadaan mahdollisimman hyvin itse havaitsemaan omaa toimintaansa.

5.3 Oppaan rakenne ja tyyli

Oppaasta tehdään mahdollisimman selkokielenen ja jokaisella aukeamalla on yksi aktiviteetti.

Toiveiden mukaan aktiviteetteja on tehty laidasta laitaan. Osa aktiviteeteista kestää pidempään, osa on lyhyempiä. Toisiin tarvitsee enemmän materiaalia ja jopa ennalta tapahtuneita hankintoja, toisiin ei tarvitse. Jokaiseen aktiviteettiin onkin laitettu kesto ja tarvikelista, jotta ohjaajan on helppo nopeallakin silmäilyllä valita tilanteeseen sopiva aktiviteetti.

Joidenkin aktiviteettien kohdalle on laitettu erillisiä Huom! –laatikoita kertomaan esimerkiksi aktiviteetti 1:n kohdalla siitä, että omatkin elokuvat ovat sallittuja, kunhan muistaa tarkistaa ikärajan ja hankkia asianmukaiset luvat elokuvan esittämistä varten.

Lähteet on merkitty selkeästi oppaan loppuun, jotta ne eivät sekoita tai hankaloita oppaan tulkittamista ja lukemista esimerkiksi jonkun aktiviteetin keskellä.

5.4 Oppaan visuaalisuus ja grafiikka

Oppaan grafiikka toteutetaan yhteistyössä Sofi Lappalaisen kanssa, joka on suunnitellut oppaalle visuaalisen ilmeen ja teemahahmot. Teemahahmot luovat omalta osaltaan selkeää ja eheää kokonaisuutta ja toimivat samalla huomiota herättävinä kohteina oppaassa.

Visuaalisuudessa tarkoituksena on painottaa selkeyteen, mutta samalla saada lukijan huomio kiinnittymään oppaaseen. Tästä syystä persoonalliset örkit olivat oiva valinta oppaan kuvitukseen. Persoonallinen ulkomuoto saa lukijan kiinnostumaan oppaan sisällöstä, sillä samanlaisia toisia ei vastaan tule. Oppaan sivut vaikuttavat houkuttelevammilta ja uskoakseni tämä lisää todennäköisyyttä oppaan lukemiselle.

6. ARVIOINTI

Tässä kappaleessa käyn läpi työn onnistumista ja sen arviointia. Tämän lisäksi pohdin kirjoittamisen eri vaiheita ja prosessia yleisesti. Kappale sisältää myös työn tilaajaorganisaation edustajan arvioinnin työstä, sen etenemisestä ja tavoitteiden toteutumisesta.

6.1 Oma arviointi

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista, joka tarjosi samanaikaisesti lukuisia haasteita sen toteuttamiseen. Alkuvaikeuksilta ei voitu välttyä, sillä esimerkiksi aiheen rajaaminen ja oikeiden lähteiden etsiminen tuotti jonkin verran hankaluuksia. Media itsessään on käsitteenä hyvin laaja ja uskallankin väittää, että pelkästään esimerkiksi Internetistä ja sen vaaroista tai käyttömahdollisuuksista saisi aikaan yhden opinnäytetyön. Pohdittuani nuorille oleellisimpia median välineitä nuorisotilaympäristössä sain aiheen kuitenkin rajattua.

Lähteitä tutkiessani saatoinkin havaita, että mediasta on runsaasti lähdekirjallisuutta olemassa ja oikean lähteen löytäminen oli haastavaa. Lähteistä löytyi lukuisia näkökulmia aiheiden käsittelylle ja opinnäytetyöstä olisi helposti tullut jopa kymmeniä sivuja pidempi, mutta päädyin kuitenkin rajaamaan näkökulmaanikin melko radikaalisti ja pitämään sen kohtuullisen rajattuna. Näin välttyin ylimääräiseltä ja sain opinnäytetyön pidettyä mielestäni sisällöltään melko ytimekkäänä sisältäen kaiken oleellisen ja tarvittavan tiedon.

Opinnäytetyöni aikataulutukset sujui mielestäni myös kohtuullisen hyvin. Olin suunnitellut kirjoittavani kesän ja onnistuin siinä ilman sen suurempia ongelmia. Alkuvaikeuksia toki oli ja kirjoittamisen käynnistyminen otti oman aikansa. Haasteita loi myös selkeän kuvan ja paketin luominen, jotta opinnäytetyöstä tulisi myös minulle itselleni mahdollisimman selkeä ja helposti havaittavissa oleva kokonaisuus. Mitä haluan kertoa, mistä, miksi, miten? Palapelinpaloja oli monta, mutta sain kuin sainkin palapelin kasaan määräaikaan mennessä.

Edellä mainitsemani palapelinpalat toivat lisähaasteita työn kirjoittamiseen ja tekemiseen. Suunnittelin tekeväni oppaan, joka tarvitsee teoreettisen viitekehyksen. Tämän lisäksi oppaan aktiviteettien oli oltava Laukaan vapaa-aikatoimen tarpeita vastaavaa ja samalla nuorisolähtöistä toimintaa. Lisäksi loin Facebookiin oppaan aktiviteeteille oman ryhmän, josta oppaan lukijan on helppo löytää aktiviteetit sekä tulostaa tarvittavat materiaalit. Jo Facebook ryhmä itsessään toi haasteita sen suhteen, että oli määriteltävä selkeästi mitä sisältöjä, minne ja millä nimikkeellä tulisi laittaa, jotta oppaan ilme ja käyttö säilyisi edelleen helppona. Mutkien kautta ja oppaan muodostuessa tarkemmaksi tämäkin asia onnistui lopulta. Matkalla toi kuitenkin haasteita pitää Facebook ryhmä päivitettyinä ja ikään kuin samalla viivalla opinnäytetyön viitekehyksen kanssa.

Haasteita toi myös oppaan tekeminen visuaalisesti silmää miellyttäväksi sekä sisällöltään ytimekkääksi. Tässäkin kuitenkin onnistuin ja sain korvaamatonta apua niin työpaikkaohjaajaltani kuin myös kuvitukseen osallistuneelta Sofi Lapalaiselta. Kuten Hanna Vilka ja Tiina Airaksinen (2003, 52-53) kirjassaan sanovatkin, tulee painotuotteen ollessa kyseessä eteen monenlaisia kysymyksiä ja ongelmia liittyen muun muassa siihen, mitä lukijalle halutaan välittää. Tavoit-

teena on saada oma tuote erottumaan muista samanlaisista ja näin ollen sen tulisi olla yksilöllinen ja tarkkaan suunniteltu. Tämä osoittautui haasteeksi vaikka mielessäni oli alun alkaen ollut visuaalisuuteen liittyvä värimaailma valmiina. Oman ilmeen onnistuimme luomaan Sofi Lappalaisen avulla, joka teki oppaaseen omanlaiset örkit, jotka toimivat oppaan eräänlaisina logoina ja tunnistemerkeinä. Vaikka oppaan graafiseen ilmeeseen on käytetty aikaa ja nähty vaiivaa, en kokenut tarpeelliseksi lähteä erittelemään oppaan suunnittelun vaihteita erikseen tähän opinnäytetyöhön. Oleellisin asia lienee sisältö ja sen tavoitteellisuus sekä helppokäyttöisyys.

Lopputulokseen olen kuitenkin enemmän kuin tyytyväinen ja sain toteutettua oppaan, joka tuo mediakasvatusta helposti nuorisotiloille. Opas vastasi myös mielikuvaani, joka oli syntynyt jo ennen oppaan toteutusta. Sen tekeminen opetti minulle lisää asioita mediasta ja mediakasvatuksen monista mahdollisuuksista sekä osoitti median merkityksen, vaikutuksen ja todellisen laajuuden. Media on laaja ja mediakasvatuksen on vaikea pysyä sen kehittymisen ja alueiden perässä. Media kehittyy jatkuvasti ja näin ollen vaikuttaa kuluttajiin entistä enemmän ja laajemmilta alueilta. Tämä tarkoittaa käytännössä mediakasvatuksen tärkeyden kasvamista ja merkityksen muuttumista.

Uskon tämän oppaan olevan oiva väline mediakasvatuksen tuomiseen nuorisotiloille helposti. Se antaa hyvää pohjaa nuorisotilaohjaajille ilman vaatimusta erillisestä median tietämisestä tai taitamisesta.

6.2 Tilaajan arviointi

Sara Lappalaisen opinnäytetyö: Wikipedia kertoi, että... Mediakasvatusopas nuorisotilaohjaajille on tehty tilaustyönä meille, Laukaan vapaa-aikatoimen vapaa-aikaohjaajille, sekä nuorisotalojen talovalvojille. Mielestäni Saralla on opinnäytetyössään hyvä ote ja pohja oppaan tekemiseen. Harjoitteluiden kautta saatu omakohtainen kokemus huokuu koko opinnäytetyön sisällöstä. Oppaan teemat ja tehtävät on luotu tarpeiden, ei pelkästään olettamusten perusteella.

Mediakasvatus on vielä ollut Laukaan nuorisotaloilla melko uusi käsite, joka tulee varmasti tutummaksi oppaan käyttöönoton myötä, niin meille vapaa-aikaohjaajille kuin nuorillekin. Opinnäytetyö auttaa ainakin meitä Laukaan vattilaisia kehittämään omaa työtämme, koska uudehkosta aiheesta tarjotaan valmis paketti. Näin meidän ei tarvitse käyttää työaikaamme uuteen teemaan tutustumiseen, sekä tietojen keräämiseen. Valmiista ja helppolukuisesta oppaasta löytyy helposti tarvittavat tiedot toimintojen vetämiseen. Jokainen voi vielä halutesaan paneutua aiheeseen esimerkiksi Saran opinnäytetyön teoriaosuuden myötä, jossa aiheeseen paneudutaan vielä syvemmin. Hyvä ja helppokäyttöinen työväline tullaan varmasti huomaamaan myös muissa kunnissa, sekä nuorisopalveluita tarjoavissa toimipaikoissa. Mielestäni opinnäytetyön teema on ajankohtainen sekä tulevaisuussuuntautunut, jonka merkitys ammattialalle on kiitettävää

Oppaassa, sekä opinnäytetyössä on käytetty monipuolisia lähteitä; teeman mukaan myös blogeja ja muita verkkomedioita hyödyntäen. Mielestäni ammatillista kypsyyttä osoittaa Saran kiinnostus aihetta kohtaan. Sitä ei ole vain pinnallisesti tarkasteltu, vaan siihen on paneuduttu, opinnäytetyöhön sopivan arvon mukaisesti. Opinnäytetyön aihealueen rajaaminen on myös tehty järkevästi. Se sisältää tarpeellisimmat median välineet sekä teemat tällä hetkellä, sekä se suuntaa katseen tulevaan, menemättä kuitenkaan liian pitkälle tulevaisuuteen. Tärkeää on helpottaa nuorisotyöntekijöiden tämän päivän arkea nuorisotaloilla, ei niinkään tarjota työvälineitä huomiseksi. Media tuntuu muuttuvan ja kehittyvän niin nopeaan tahtiin, että koen tarpeelliseksi saada itseni ja kollegani kiinni tämän päivän mediakasvatukseen, sekä nuorten käyttämiin medioihin.

Opinnäytetyö on kirjoitettu asiantuntevasti, mutta ymmärrettävästi. Turha "kapulakieli" on jätetty pois, jotta tavallinenkin nuorisotyöntekijä jaksaa keskittyä lukemaan uutta aihetta. Oppaan ulkoasu on selkeä, sekä huomiota herättävä. Huomio kiinnittyy tärkeisiin kohtiin, jotka on korostettu puhekuplilla, sekä erikoisilla hahmoilla. Erikoiset kuvitukset tuovat oppaaseen oman lisänsä, hahmot tuntuvat varoittavan ulkonäöllä median vaaroista, sekä tuovat oppaaseen persoonallisuutta.

LÄHTEET

Airaksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Edu 2014. Mikä ihmeen sosiaalinen media? Viitattu 6.8.2014

http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media

Elämä on parasta huumetta ry 2014. Pelaaminen ja netin käyttö. Viitattu 24.8.2014

<http://www.eoph.fi/toiminta/sosiaalinen-media/demi/keskustelut-demi-fissa/pelaaminen-ja-netin-kaytto/>

Finlex. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 28 luvun sekä pakkokeinolain 1 luvun 1 §:n ja 5 luvun 10 §:n muuttamisesta. Viitattu 1.8.2014

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2001/20010240#idp1606208>

Herkman, Juha 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Otavan kirjapaino Oy

Hietala, Veijo 2002. Lapset, nuoret ja elävän kuvan lumo. Teoksessa Sara Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 70-81

Huhtala, Niina 2013. OSA 2: Internetin haasteet. Teoksessa Kupiainen, Reijo & Kotilainen, Sirkku & Nikunen, Kaarina & Suoninen Annika. Lapset netissä. Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä. Maijamedia Oy. 44-53

<http://www.mediakasvatus.fi/files/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2014. Viitattu 12.6.2014

<https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat>

Kapiainen-Heiskanen, Päivi 2014. Z-sukupolven johtaminen on maalaisjärjen käyttöä. Viitattu 1.8.2014

<http://www.muc.fi/z-sukupolven-johtaminen-on-maalaisjarjen-kayttoa>

Kauppinen, Anna 2013. Mediakasvatus nuorisotyössä – nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitus mediakasvatuksen tilasta suomalaisen nuorisotyön kentällä.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59995/Kauppinen_Anna.pdf?sequence=1

Kupiainen, Reijo 2002. Mediakokemuksia viihteen, mielihyvän ja nautinnon laabyrinteissa. Teoksessa Sara Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Tammer-paino Oy, 70-81

Kupiainen, Reijo & Kotilainen, Sirkku & Nikunen, Kaarina & Suoninen, Annikka 2013. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2013. Lapset netissä - puheenvuoroja lasten ja nuorten netinkäytöstä ja riskeistä.

<http://www.mediakasvatus.fi/files/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena 2008. Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Hakapaino

Laukaan vapaa-aikatoimi 2014a. Nuorten Vatti. Viitattu 12.6.2014

<http://www.laukaa.fi/nuortenvatti>

Laukaan vapaa-aikatoimi 2014b. Henkilökunta. Viitattu 12.6.2014

<http://www.laukaa.fi/page.php?hid=400>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014a. Nuorten netti. Media ja nettikiusaaminen. Viitattu 18.6.2014

http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014b. Sexting.

<http://www.mll.fi/kasvattajille/mediakasvatus/tietoa-kasvattajille/seksiviestittely/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014C. Kasvatus ja kasvatustietoisuus. Viitattu 25.8.2014

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/kasvatuksen_tapoja/

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2014d. Nuori pelaa väkivaltapelejä. Viitattu 27.8.2014

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/nuori_pelaa_vakivaltapeleja/

Martsola, Riitta & Mäkelä-Rönholm, Minna 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lapsia mediatraumalta. Helsinki: Karisto Kirjapaino Oy

Mediakasvatus kirjastot 2014. Sosiaalinen media. Viitattu 6.8.2014

http://mediakasvatus.kirjastot.fi/tiedonhaku/sosiaalinen_media

Merilampi, Ritva-Sini 2014. Mediakasvatuksen perusteet. 1. painos. Helsinki: BTJ Finland Oy

Mustonen, Anu 2000. Mediapsykologia. 1. painos. Helsinki: WSOY

Mustonen, Anu 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Sara Sintonen (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Helsinki: Tammer-paino Oy, 55-69.

Nettipoliisi 2014. Nettikiusaaminen. Viitattu 19.6.2014.

http://www.intermin.fi/download/53651_Nettipoliisin_esitys.pdf?1e078f20ad43d188

Nokia 2014. Viitattu 1.8.2014

<http://www.nokia.com/fi-fi/tuki/faq/?action=singleTopic&topic=FA139007>

Noppiari, Elina 2013. Mobiilimuksut. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 3. Journalismin, viestinnän ja mediatutkimuskeskuksen julkaisussa. Viitattu 1.8.2014

<http://www.uta.fi/cmt/index/mobiilimuksut.pdf>

Niinistö, Hanna & Ruhala, Anu 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan opas kaililla mausteilla. Helsinki; Gummerus Kirjapaino Oy

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016.

Pelastakaan Lapset Ry 2014. Nettikiusaaminen. Viitattu 5.8.2014

<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/mediakasvatus/tietoa-kasvattajille/kiusaaminen/nettikiusaaminen/>

Peura, Juuso & Veikkolainen, Arsi & Kankkonen, Marjo & Suutarla, Anna 2006. Mannerheimin lastensuojeluliiton Mediakasvatuksen työkirja. julkaisu. Viitattu 1.8.2014

http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/569a7a5474155fecf232e3fb39d03f6b/1406818509/application/pdf/11644135/JKK_MediaTK_pieni.pdf

Poliisi 2014. Kiisaamisrikokset. Viitattu 19.6.2014

<https://www.poliisi.fi/poliisi/helsinki/home.nsf/pages/3435BBB50CA8ABB9C2257A7E00331CAA?opendocument>

Rahja, Rauna 2013 (toim.). Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisu. Viitattu 31.7.2014

http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinankuoressa.pdf

Ruusunen, Aimo 2002 (toim.). Media muuttuu. Helsinki: Yliopistopaino

Tekijänoikeus 2014a. Tietoa tekijänoikeuksista. Viitattu 12.8.2014

<http://www.tekijanoikeus.fi/tietoa-tekijanoikeudesta>

Tekijänoikeus 2014b. Usein kysyttyä. Viitattu 18.6.2014

<http://www.tekijanoikeus.fi/usein-kysyttya>

Tieto ja viestintätekniiikan opetuskäytön blogi. Päiväkoti Tuulenpesä. Viitattu 16.7.2014

<http://tv-tulvila.com/esiopetus/paivakoti-tuulenpesa/>

LIITTEET

Mediakasvatusopas nuorisotiloille

<https://drive.google.com/file/d/0B9tyMDk--AkOT1pPWGFIZURORkk/edit?usp=sharing>

Mediakasvatusoppaan aktiviteetit

1. Elokvakriitikot

Teema: Elokuvat

Elokuva-arvostelun ideana on katsoa jokin elokuva ja analysoida sen sisältöä, todenmukaisuutta sekä uskottavuutta yhdessä nuorten kanssa.

yli 13-vuotiaiden nuorten kanssa katsottavia elokuvia:

- Hip Hei Hutsu
- Sisko tahtoisin jäädä
- Fucking Åmål
- Pitkä kuuma kesä
- 13 ja risat
- Sinkkuelämää
- 17 again
- Lol
- Helmiä ja Sikoja
- Juno
- Kohta 18
- Miss Farkku Suomi
- Roskisprinssi
-

Tukikysymyksinä kaikkiin yllämainittuihin elokuvaan ovat (omat lisäkysymykset suotavia):

- Mistä elokuva mielestäsi kertoi?
- Minkälaista sanomaa elokuvalla yritettiin välittää katsojalle?

- Herättikö elokuva ajatuksia? Minkälaisia?
- Oliko elokuva hyvä? Miksi? Miksi ei?
- Oliko elokuvassa havaittavissa stereotyyppioita? Olivatko nuoret esimerkiksi liioiteltu meikkaaviksi tai tupakoiviksi pahiksiksi?
- Ketä elokuva koskee eniten? Miksi?
- Koskettiko elokuva sinua? Miksi? Miksi ei?
- Oliko elokuvassa mielestäsi jotain epämiellyttävää? Entä miellyttävää?
- Oliko jossain kohtauksessa jokin sinua muistuttava asia? Jokin joka on lähellä omaa elämäsi?
- Toiko elokuva sinulle uutta tietoa joistain asioista?

Tämä aktiviteetti on **pitkä** ja kestää noin kaksi tuntia riippuen elokuvan pituudesta.

Elokuvan katsomisen jälkeen ohjaajan olisi määrä avata keskustelua rohkeasti tukikysymysten avulla. Tukikysymykset toimivat ohjaajan tukena ja suotavaa onkin esittää omia täydentäviä lisäkysymyksiä.

Tavoitteet:

Herätellä nuoria havaitsemaan elokuvien luomia illuusioita tai stereotyyppioita sekä saada nuoria pohtimaan omaa itseään. Tämän lisäksi nuoret havaitsevat myös omaa suhtautumistaan elokuvaan.

Tarvitset:

Yhden elokuvan listasta. Omiakin elokuvia voi käyttää. Huom! Elokuvien esittäminen nuorisotiloilla on julkista esittämistä. Tähän tarvitsee luvan Tuotokselta. Hinta 1-20 hengen ryhmältä on 35€+alv. Hakemus osoitteessa http://tuotos.fi/fileadmin/user_upload/JES-kayttolupahakemus.pdf

2. Saanksmä kattoo tätä vaik ikäraja on 18?

Teema: Ikärajasuositukset

Nuorille annetaan ikäraja- sekä varoitusmerkintöjä, joita löytyy pelien ja elokuvien takakansista. Nuorten on määrä oman tietämyksen mukaan kertoa näiden merkintöjen merkitykset ja pohtia miksi sellaisia on asetettu ja mitä niiden noudattamatta jättäminen saattaa aiheuttaa.

Ohjaajan tueksi kysymyksiä:

- Tiedättekö mitä tällaiset varoitukset tarkoittavat?
- Miksi luulette, että tällaisia varoituksia on?
- Mitä haittaa niitten noudattamatta jättämisestä saattaa olla?
- Oletteko itse jättäneet noudattamatta?
- Oletteko katsoneet elokuvia, joissa on ollut näitä varoituksia? Mitä elokuvat olivat, minkälaisia?

Kuva 2. Varoitusmerkinnät peleissä (Kavi, 2014).

Kuva 3. Varoitusmerkinnät elokuvissa (Kavi, 2014)

Huom! Ikärajat ovat suosituksia, joista voidaan joustaa elokuvateattereissa korkeintaan kolmella vuodella vanhempien ollessa paikalla. Tätä joustoa ei kuitenkaan sallita alle 18-vuotiailta kielletyissä elokuvissa.

Aktiviteetti on **lyhyt** ja kestää noin 30 minuuttia riippuen keskustelun aktiivisuudesta.

Tarvitset:

- Ikärajamerkinnät tulostettuina nuorille (Facebookissa kansiossa Tehtävä 2, Saanksmä kattoo tätä vaikka ikäraja on 18?) (mikäli mahdollista on ikärajamerkinnät suositeltavaa laminoida ennen käyttöä)

Tavoitteet:

Saada nuoret havaitsemaan ikärajoituksia sekä sisältövaroitusmerkintöjä sekä niiden merkitystä. Lisäksi tavoitteena on auttaa nuoria tunnistamaan näitä merkintöjä ja havaitsemaan syitä merkintöjen olemassaololle.

3. Siis mun mielestä... (pallolla merkityt ovat ohjaajan tueksi)

Teema: Oma suhtautuminen mediaan ja sen käyttöön

Tehtävänä nuorilla on asettautua asetetussa tilassa siihen kohtaan, joka kuvaa parhaiten heidän omaa suhtautumistaan tiettyyn asiaan. Tilan vasen laita kertoo nuoren olevan samaa mieltä, oikea puoli eri mieltä.

Lauseita mielipiteitä varten:

- Tiedän mitä tarkoittaa media
 - o Ohjaaja kysyy sattumanvaraisesti nuorilta, jotka tietävät, että mitä se on.
 - o Ohjaaja avaa tarvittaessa vielä median käsitteenä, jotta nuoret tietävät mistä puhutaan.
 - o Sana media on muodostunut latinan sanasta *medium*, joka tarkoittaa tapaa viestiä ja ilmaista sosiaalista yhteyttä. Yleisesti ottaen sana media tarkoittaa erilaisia joukkoviestimiä ja se on eräänlainen kanava, joka mahdollistaa viestinnän ajallisesti ja paikallisesti eri ihmisille erilaisten välineiden avulla. (Mustonen 2001, 8; Niinistö & Rauhala 2006, 8.)
- Pelaa vähintään kerran viikossa jotain peliä tietokoneella, kännykällä tai pelikonsolilla
 - o Minkälaisia pelejä? Miksi sellaisia? Miksi et pelaa?
- Käytän Internetiä päivittäin
 - o Tähän ohjaajalle tueksi esimerkiksi kielteisen vastauksen antaneille lisäkysymyksenä esimerkiksi se, kuinka usein sitten käyttää nettiä
- Wikipediasta saatu tieto on luotettavaa
 - o Ohjaaja kertoo, ettei Wikipedia ole lähteenä luotettava vaan sinne voi kirjoittaa kuka tahansa mistä tahansa aiheesta. Lähdekriittisyys eli se, kuinka suhtautuu lukemaansa, on tärkeää tässä vaiheessa.
- Käytän matkapuhelintani päivittäin
 - o Miksi? Miksi et? Mihin sitä käytät? Minkälainen matkapuhelin on? Tarvitseeko se esimerkiksi Internetiä?
- Katson televisiota joka päivä

- Miksi? Minkälaisia ohjelmia? Miksi sellaisia? Miksi et katso? Kuinka usein katsot televisiot?
- En voisi enää elää ilman Internetiä
 - Miksi et? Miksi voisit? Mitä teet Internetillä?
- Käytän sosiaalista mediaa
 - Kuka tietää mikä on sosiaalinen media? Mitä siihen kuuluu?
 - Sosiaalinen media on media, jonka avulla voidaan olla sosiaalisessa kanssakäymisessä ja toimia muiden kanssa luomalla esimerkiksi erilaisia ryhmiä tai toimia. Sosiaalinen media on siis kanava, jonka avulla voi olla yhteydessä eri ihmisiin. Sosiaalisen median kanavia ovat esimerkiksi IRC-Galleria, Twitter, Facebook tai YouTube.
 - Mitä hyötyä teille on sosiaalisesta mediasta? Onko siitä jotain haittaa? Miksi, miksi ei?

Aktiviteetti on **lyhyt** ja kestää noin 30 minuuttia riippuen keskustelun aktiivisuudesta.

Tarvitset:

Riittävän ison tilan riippuen ryhmän koosta

Tavoitteet:

Jana-aktiviteetin avulla nuori pystyy pohtimaan ja miettimään omia käsityksiään ja omaa suhtautumistaan tiettyyn asiaan tai sen vakavuuteen. Tavoitteena on saada nuori havaitsemaan omaa median käyttöään ja pohtimaan sen tarpeellisuutta tai vaikutusta omaan elämään.

4. Mun lehti

Teema: Oma suhtautuminen mediaan ja sen aiheisiin

Tässä aktiviteetissa nuoret saavat toteuttaa itse oman lehensä joko ryhmissä tai yksin. Mitä he haluavat siinä kerrottavan, mitä eivät tai minkälainen lehti tulee visuaalisesti olemaan? Onko kyseessä urheilulehti, kauneuslehti vai kenties näiden yhdistelmä?

Nuorille annetaan leikeltävissä olevia sanomalehtiä, aikakausilehtiä... Näitä yhdistelemällä nuoret saavat itse toteuttaa leikkaa-liimaa menetelmällä mieluisen aikakausilehtensä isolle valkoiselle taitetulle paperille (esim. kaksi A3-paperia taitettuna kaksinkerroin). Myös omat artikkelit ja kirjoitukset ovat enemmän kuin suotavia lehteä toteutettaessa.

Lopulta lehdet käydään yhdessä läpi ja pohditaan sitä, miksi lehdestä haluttiin juuri tällainen. Onko lehdissä/uutisissa jotain ahdistavaa, jonka halusi jättää pois omasta lehdestään? Onko lehdissä/uutisissa jotain hyvää, jonka halusi tuoda omaan lehteensä? Miksi tietyt artikkelit valittiin? Miksi tietyt kuvat? Oliko lehdellä joku erityinen sanoma, joka haluttiin tuoda esiin? Miksi?

Aktiviteetti on keskipitkä ja kestää noin tunnin

Tarvitset:

Liimaa, sakset, vanhoja aikakausi- tai sanomalehtiä, sakset, kyniä, tusseja sekä A3 kokoisia valkoisia papereita.

Koristeluun voi käyttää löytyvää materiaalia kuten kartonkia, eri värisiä papereita...

Tavoitteet:

Tavoitteena tässä tehtävässä on saada nuori havaitsemaan lehtien vaikutusta omaan itseensä ja jokapäiväiseen elämään. Kuinka se vaikuttaa minuun ja kuinka minä sitä tulkitsen?

Pidempi vaihtoehto Mun lehti –aktiviteetista

Muutoin aktiviteetti toimii samalla tavoin kuin lyhyempi versio, mutta mahdollisuuksien salliessa nuoret voivat etsiä ja tulostaa kuvia ja muuta materiaalia Internetistä lehteään varten. Tähän liitetään tekijänoikeudet.

Tekijänoikeus on lyhykäisyydessään lain määrittelemä oikeus jokaisen omaan teokseen ja sen suojelemiseen eli omana pitämiseen. Usein jokin tehty teos siteerataan, jotta se on tunnistettavissa tietyn henkilön tekemäksi. Teoksia voivat olla esimerkiksi maalaukset, elokuva tai musiikki. (Tekijänoikeus, 2014.)

Nuorten tehtävänä on suorittaa Älypää –sivustolla oleva tietovisa mahdollisimman pitkälle ja pohtia tekijänoikeuksia. <http://www.tekijanoikeus.fi/tietovisat>

Huom! Tästä voi tehdä myös kilpailuluontoisen asettamalla palkinnon eniten pisteitä saaneelle. Yrityksiä voi olla kolme. Tämä innostaa nuoria usein yrittämään enemmän.

Nuorten ottaessa kuvia tai tekstiä Internetistä omaa lehteään varten, on heidän tehtävänäan miettiä, saavatko he ottaa kyseisen asian itselleen.

- Toisen tekemää tekstiä ei saa kopioida netistä omaan. Mikäli sen sellaisenaan haluaa ottaa, on lähde ja tekijä merkittävä selkeästi näkyviin. Esimerkiksi:

”Raavas mies ei kavereilleen hempeile
siis jätetään akoille hommat ne.
Tänään eukot runoja rustailee
ja ystävänpäivää toivottelee.
Minä moiseen hömppään sorru en
vaan vietän päivää surffaillen.
No voinhan nyt kaveria morjesta
ja hyvää päivää toivottaa.”

Tekijä: Birgit Ahokas sivustolla <http://birgitmummu.vikki.fi/>

Sama tekijänoikeus koskee myös kuvia ja myös näihin on merkittävä kuvan ottaja. (Tekijänoikeus, 2014.)

5. Valokuvia nettiin

Teema: Internet ja valokuvat

Tässä tehtävässä nuorille annetaan valokuvia, joiden pohjalta heidän olisi määrä arvioida sen laittamista Internetiin.

Miksi kuvan voi laittaa, miksi ei? Mitä kuvalla yritetään saavuttaa? Minkälaisia kommentteja ja mielipiteitä kuva saattaa herättää? Mitä muokkaisit kuvassa, jotta sen voisi laittaa nettiin? Muokkaisitko mitään?

Minkälaisen kuvan itse laittaisit itsestäsi nettiin? Oletko jo laittanut kuvia? Minne? Miksi?

Kuvat löytyvät Facebookista kansioista Tehtävä 5, Valokuvia nettiin.

Tietävätkö nuoret minkälaisia riskejä on kuvan laittamisessa nettiin?

Ohjaaja voi laittaa mahdollisuuksien mukaan nuoren kirjoittamaan oman nimensä Googlen kuvahakuun, jotta ymmärtävät, että kuva löytyy myös sieltä eikä todennäköisesti koskaan häviä. Esimerkiksi Facebookissa olevat kuvat menevät osa Googlen hakupalveluun ja sieltä ne saattavat päätyä muun muassa erilaisille deittisivustoille.

Käykää tekemässä seuraava testi:

http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettitesti/

Minkä tuloksen sait? Miksi? Mitä voisit muuttaa omassa nettikäyttäytymisessäsi?

Aktiviteetti on keskipitkä ja kestää noin 45 minuuttia.

Tarvitset:

Tietokoneita kuvien katsomista ja testin tekemistä varten.

Tavoitteet:

Saada nuoret käsittämään kuvan laittamisen vaarat, mutta havaitsemaan myös että Internetiä voi käyttää turvallisesti ja oikeaoppisesti.

Huom! Nuorten ryhmän voi jakaa esimerkiksi kahteen osaan, joista toinen puoli tekee valokuvatehtävää ja toinen ryhmä oman nimen etsimistä ja nettitestiä. Näiden ryhmien sisällä voi olla vielä pienempiä ryhmiä riippuen tietokoneiden määrästä. Toisena vaihtoehtona on toteuttaa aktiviteetti pienryhmätoimintana, jolloin useampi pienempi ryhmä käy tekemässä aktiviteetit eri aikaan.

Pidempi versio Valokuvia nettiin –aktiviteetista

Muutoin aktiviteetti toimii samoin, mutta kuvapohdinnan jälkeen keskusteluun voi liittää myös nykyään nuorten keskuudessa esiintyneen seksiviestittelyn. Facebookissa on erillinen Tehtävä 5, valokuvia nettiin. Pidempi versio –kansio näille kuville.

Ohjaajalle tueksi apukysymyksiä:

- Uskotteko, että tällaisilla kuvilla saisi seksuaalissävyytteisiä kommentteja?
- Ymmärtääköhän kuvan laittaja mahdolliset riskit saada seksuaalissävyytteisiä kommentteja?
- Onko seksiviestittely käsitteenä tuttu? Jos on, missä yhteydessä?
 - o Seksiviestittely/sexting on nuorten keskuudessa yleistynyt ja yleistyvä seksuaalissävyytteinen keskustelu ja viestittely, jossa lähetetään muun muassa paljastavia kuvia. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2014b.)
- Minkälaiset kommentit koette seksuaalisesti ahdistavina tai muuten epämiellyttävinä?
- Oletteko itse saaneet ahdistavia kommentteja esimerkiksi jossain kuva-palvelussa?

6. Kysy niin mä vastaan

Teema: Media yleisesti

Tehtävä voidaan toteuttaa sekä lyhyellä, että pidemmällä aikavälillä. Nuorille annetaan mahdollisuus kysyä nimettömänä tai nimellisenä mieltä askarruttavia

kysymyksiä. Kysymykset laitetaan johonkin suljettuun laatikkoon, joka myöhemmin avataan vastauksien etsimistä varten.

Myöhemmin nuorista kootaan porukat, jotka etsivät Internetistä, kirjoista, lehdistä tms. vastauksia laatikosta löydettyihin kysymyksiin. Nuorten on äärimmäisen tärkeä pitää ylhäällä lähteet eli sen mistä vastaus kysymykseen on löydetty.

Tämän jälkeen pohditaan yhdessä nuoren kanssa sitä, onko lähde luotettava tai vastaus todenperäinen.

Aktiviteetti voidaan tehdä kertaluontoisena, jolloin sen kesto vaihtelee tunnista kahteen. Vaihtoehtoisesti se voidaan tehdä pidemmällä aikavälillä, jolloin kysymyslaatikko on nuorisotilalla esimerkiksi yhden viikon, jonka jälkeen vastaukset kysymyksiin etsitään.

Tarvitset:

Kysymyksille suunnatun laatikon, tietokoneita, kysymyspaperia. (kysymyspaperit halutessa liitteenä Facebookista kansioista Tehtävä 6, Kysy niin mä vastaan).

Tavoitteet:

Saada nuoret havaitsemaan erilaisia asioita ja auttaa löytämään vastaukset mieltä askarruttaviin kysymyksiin sekä ennen kaikkea pohtia ja kyseenalaistaa kaikkea netissä lukemaansa.

Huom! Kysymyksistä voi myös koota Kysymys-Vastaus –tyyppisen taulun nuorisotilan seinälle, jotta kaikki halukkaat saavat tietää vastauksen.

7. Mitä mä pelaisin?

Teema: Pelaaminen

Tässä tehtävässä nuorten on määrä suunnitella oma pelinsä ja pohtia sitä miksi juuri tällainen peli. Peli voi olla tietokoneelle, Play Stationille, PS Vitalle, PSP:lle, Xbox:lle tai mille vain nuori sen haluaakaan tehdä. Peli voi olla arcade, action, älypeli... Tässä vaiheessa nuoret saavat myös avukseen ikäraajat ja varoitus-

merkinnät, joita nähdään pelien kansissa ja määrittelevät näiden avulla pelilleen ikärajan ja varoitusmerkinnät tutustuen samalla näihin varoitusmerkintöihin (ks. merkinnät aktiviteetistä 2).

Pohdintaa pelien tekemisen jälkeen:

- Miksi juuri kyseinen ikäraja?
- Miksi juuri kyseiset sisältövaroitusmerkinnät?
- Kenelle peli on suunnattu?
- Mikä pelin nimi on?
- Mitä haittoja tällaisesta pelistä on?
- Mitä hyötyä tällaisesta pelistä on?
- Mille konsolille se on suunnattu? Miksi?
- Pelaisitko tällaista peliä itse? Miksi? Miksi et?
- Kuinka tällainen saattaa vaikuttaa pelaajaan?
- Onko pelissä jotain opettavaista?
- Uskotko, että pelit yleensäkin voivat olla opettavaisia?

Nuoret voivat hyödyntää Internetiä etsiessään ja selvittääkseen esimerkiksi peligenrejä.

Aktiviteetti on **lyhyt** ja se kestää noin 30 minuuttia.

Aktiviteettia voi pidentää halutessaan suunnittelemalla esimerkiksi pelikannet.

Tarvitset:

Mahdollisia askarteluvälineitä pelikansia varten, muutoin tietokoneet tai erilaiset pelilehdet riittävät.

Tavoitteet:

Saada nuoret havaitsemaan pelin haittoja, mutta oikein käytettynä näkemään myös niiden hyödyt.

Teema: Mediakiusaaminen

Tässä aktiviteetissa nuoria herätellään pohtimaan netti- ja kännykkäkiusaamista tietovisan muodossa. Tietovisassa jokaiselle nuorelle annetaan vastauslomake, joissa on joko oikein tai väärin kysymyksiä tai vastausvaihtoehtoja. Voittajalle tai voittajajoukkueelle voi tulostaa diplomin Facebookista muistiinpanona otsikolla Tehtävä 8, Pientä pilaa se vain oli.

Tietovisa:

1. Nettikiusaaminen voi olla
 - a) negatiivista kommentointia
 - b) kuvien luvatonta levittämistä
 - c) viharyhmien perustamista

2. Olli päätti valokuvata salaa rinnakkaisluokkansa Elsasta kuvan. Elsa on yleisesti kieltänyt laittamasta mitään kuvia itsestään nettiin. Tästä huolimatta Olli laittoi kuvan Facebookiin.

Oikein vai väärin?

3. Nettikiusaaminen ei ole kovin vakavaa

Oikein vai väärin

4. Nettikiusaamista on kokenut 9-16-vuotiaista lapsista ja nuorista
 - a) 2%
 - b) 4%
 - c) 5%

5. Vaikuttaisi siltä, että jokaisella luokalla on vähintään
 - a) 2
 - b) 1
 - c) 0

kiusatuksi joutunutta henkilöä

6. Netissä kiusaava henkilö kiusaa myös vapaa-ajallaan
 - a) 56%:n
 - b) 72%:n
 - c) 64%:n

todennäköisyydellä.

7. Nettikiusaamisesta voi seurata
 - a) virtuaalivaroitus
 - b) vankeusrangaistus
 - c) sakkoja

8. Tekstiviestin lähettäminen toisen nimissä on
 - a) rangaistava rikos
 - b) ihan normaalia
 - c) ei haittaisi mua

Tietovisan vastaukset:

1. Kaikkea näitä. Lisäksi nettikiusaaminen voi olla myös kuvien manipuloimista, toisen nimellä esiintymistä, henkilökohtaisten tietojen tai perättömien juurujen levittämistä tai salasanojen huijaamista. Nettikiusaaminen on monimuotoista ja kattaa paljon erilaisia asioita. (MLL, 2014a)
2. Väärin. Kuvan julkaiseminen ilman asianomaisen mukaan on rikosoikeudellisesti tuomittavaa ja rikosnimikkeenä toimii kunnian loukkaus tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen. Eroa näillä kahdella on se, että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on totta. Kunnianloukkauksessa kyseessä on perätön asia. (Poliisi, 2014.)
3. Väärin. Kaikenlainen kiusaaminen on aina vakavaa ja siihen on puuttuttava.

4. C. Eu Kids Online –kyselytutkimuksen (2011) mukaan netissä kiusan kohteeksi joutuu noin 5% suomalaisista 9-16-vuotiaista lapsista. Toisin sanoen 300 hengen koulusta 15 olisivat nettikiusaamisen uhreja. (Huhtala 2013, 44-45.)
5. B. Vaikuttaa, että jokaisella luokalla on vähintään yksi oppilas, joka joutuu toistuvan kiusaamisen uhriksi (Huhtala 2013, 44).
6. A. Yli puolet netissä kiusaavista henkilöistä kiusaavat myös vapaa-ajallaan (Huhtala 2013, 44).
7. A ja C. Poliisi voi antaa kiusaajalle virtuaalivaroituksen, joka usein lopettaa kiusaamisen. Mikäli kiusaaminen ei lopu, voidaan asiasta nostaa syyte esimerkiksi kunnianloukkauksesta, joka usein johtaa sakkoihin. Vankeusuhka poistui kunnianloukkauksesta vuonna 2014. (Nettipoliisin esitys, 2014.)
8. A) Kyseessä saattaa olla rikoslain mukaan rangaistava luvaton käyttö. Luvaton käyttö eroaa varkaudesta siten, että varkaudessa tekijän on tarkoitus pitää anastettu esine itsellään. Rangaistuksena tästä on sakkoja tai korkeintaan yksi vuosi vankeutta. (Finlex, 2001.)

Tämä aktiviteetti on **lyhyt** ja se kestää pohdinnasta riippuen noin 30 minuuttia.

9. Avaa käsitteet

Teema: käsitteiden tutuksi tuominen

Nuorille annetaan paperi, johon on kirjattuna ylös seuraavat käsitteet:

- Facebook
- Sexting
- Tekstari
- Whatsapp
- Medialukutaito
- Tekijänoikeudet
- Twitter
- Instagram
- Skype
- Mediakriittisyys

- Pinterest
- Netiketti
- Sosiaalinen media
- Android
- Facetime

Nuoret kirjaavat kunkin sanan alle mieleisensä vastauksen, joka vastaa heidän mielestään kyseistä määritelmää.

Kun nuoret ovat vastanneet jokaiseen kohtaan osaamallaan tavalla, annetaan heille materiaali, josta voivat tarkistaa oikeat vastaukset.

Tarvitset:

Tyhjän vastauslomakkeen (löytyy Facebookista Tehtävä 9, Avaa käsitteet –kansiosta)

Oikeat vastaukset (löytyy Facebookista Tehtävä 9, Avaa käsitteet –kansiosta)

Tavoitteet:

Saada nuori havaitsemaan median virallisempia käsitteitä ja ymmärtämään niiden sisältöjä. Lisäksi pyritään saamaan nuori mahdollisesti havaitsemaan myös omaa median käyttöään.

Tämä aktiviteetti on **keskipitkä** ja kestää noin 45 minuuttia.

Facebook

Sexting

Tekstari

Whatsapp

Medialukutaito

Tekijänoikeudet

Twitter

Intagram

Skype

Mediakriittisyys

Pinterest

Netiketti

Sosiaalinen media

Android

Facetime

Oikeat vastaukset:

Facebook = Facebook on sosiaalinen media, jonka avulla voidaan jakaa kuvia ja videoita sekä pitää yhteyttä ystäviin.

Sexting = tunnetaan myös nimellä seksiviestittely, joka tarkoittaa seksuaalisten viestien, kuvien ja videoiden lähettämistä toiselle. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2014b)

Tekstari = Eli tekstiviesti eli SMS (short message service) on lyhyt toiselle matkapuhelimen välityksellä lähetetty viesti

WhatsApp = Internet yhteydellä toimiva viestipalvelin eri mobiililaitteiden välillä. (Nokia, 2014)

Medialukutaito = Medialukutaidolla tarkoitetaan eri viestimien luku- ja kirjoitustaitoa eli toisin sanoen kykyä ilmaista itseään eri viestintävälineiden avulla unohtamatta tiedonhankintaa sekä median kriittistä tulkitsemista.

Tekijänoikeudet = Koskee henkilöä, joka on luonut jotain. Esimerkiksi maalauksen, laulun, kirjoitelman, tuolin, puuveistoksen... Teoksen tekijällä on siis lainpuitteissa oikeus omaan työhönsä ja hän voi päättää mitä työlle tehdään. (Tekijänoikeus, 2014.)

Twitter = Yhteisö- ja mikroblogipalvelu, jossa käyttäjät voivat jakaa toistensa kanssa kuvia ja päivityksiä. Päivityksiä kutsutaan twiiteiksi ja ne ovat maksimissaan 140 merkkiä pitkiä (Rahja 2013, 10)

Instagram = Sosiaalinen kuvien jako palvelu (em.)

Skype = Pikaviestintäohjelma, joka toimii verkon välityksellä. Sillä voidaan soittaa videopuheluita tai lähettää tekstiviestejä maksuttomasti.

Mediakriittisyys= Mediakriittisyys on puolestaan kykyä havaita, tulkita ja jopa kyseenalaistaa mediaa ja sen sisältöjä kriittisesti jolloin se takaa median oikeanlaisen käytön.

Pinterest= Sosiaalinen palvelu, jossa voidaan jakaa kuvia ja linkkejä

Netiketti= Verkossa toimimisen ohjeet sekä yleiset säännökset ja käytöstavat

Sosiaalinen media= Sosiaalinen media on Internetin palvelu, jolla viitataan verkkopalveluihin joiden avulla voidaan itse osallistua sisällön tuottamiseen ja tekemiseen ja ne muodostavat yhteisiä sisältöjä ja merkityksiä. Usein monet sosiaaliset mediat ovat viihteellisiä. Tutummin puhekielessä sosiaalinen media tunnetaan käsitteenä some. (ks. sivu 14)

Android= Matkapuhelimien käyttöjärjestelmä

FaceTime= Applen oma videopuheluohjelma

10. Televisiota seuraamassa

Teema: Televisio

Tässä tehtävässä tarkoituksena on mennä konkreettisesti nuorten kanssa television ääreen havainnoimaan mainoksia ja niiden sisältöjä. Tämä aktiviteetti on hyvä toteuttaa esimerkiksi Salattujen elämien tai muun kyseisellä nuorisotilalla suosiossa olevan ohjelman ohella. Televisiota voidaan katsoa esimerkiksi tämän puolituntisen ajan, jonka jälkeen mainoksia ja niiden sisältöjä pohditaan yhdessä nuorten kanssa.

Nuorten tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Minkälaisia mainoksia televisiossa esiintyy
- Kenelle mainokset on suunnattu
- Mitä mainoksilla yritetään sanoa
- Ovatko mainokset seksistisiä
- Ovatko mainokset väkivaltaisia
- Mikä on mainosten tavoite
- Onko mainoksilla sinuun itseesi vaikutusta
 - o Jos on, minkälaisia?
 - o Jos ei, miksi ei?
- Mitä televisiossa mainostetaan eniten
- Miten mainostetaan; mitä mainoksissa on

- Pohdintojen jälkeen ohjaaja voi kysyä nuorilta:
 - o Oppivatko nämä jotain uutta mainoksista
 - o Kiinnittivätkö niihin eri tavalla huomiota
 - o Muuttuiko käsitys mainonnasta

Myös tässä, ohjaajan omat lisäkysymykset ovat erittäin suotavia.

Tarvitset: Television

Tavoitteet: saada nuori havaitsemaan omaa television käyttöä ja sen sisältöihin suhtautumista

Tämä aktiviteetti on **lyhyt** ja kestää noin 30 minuuttia.

Pidempi versio Televisiota seuraamassa -tehtävästä

Tehtävästä voi tehdä pidempiaikaisen antamalla nuorille esimerkiksi kotiin tai nuokkariviikon ajaksi tehtävän kiinnittää erityishuomiota televisiomainoksiin. Tähän voidaan liittää samat kysymykset kuin lyhyempään versioon.